



DELEGATIONEN FÖR INFORMATIONSSPRIDNING

Verksamhetsberättelse 2006 - 2009



© Text: delegationen för informationsspridning och författarna; illustrationer: fotograferna
och förläggarna.



Delegationen för informationsspridning
Regeringsgatan 2 B
00170 Helsingfors
tfn (09) 2286 9236
info@tjnk.fi
www.tjnk.fi

Helsingfors, oktober 2009

Innehåll

Delegationens ställning inom statsförvaltningen och uppgifter	5
Personal och förvaltning	5
Delegationens sammansättning 1.6.2006–31.5.2009	5
Möten	6
Delegationens viktigaste prioriteringar under verksamhetsperioden	8
Delegationens viktigaste uppgifter under verksamhetsperioden	8
Informationsspridningens statspriser	8
Statspriser 2007	10
Statspriser 2008	13
Statspriser 2009	18
Informationsspridningens projektstipendier	23
Beviljade stipendier 2007	23
Beviljade stipendier 2008	24
Beviljade stipendier 2009	25
Systemet med inköpsstöd till biblioteken	26
Delegationens övriga verksamhet	27
Seminarier och andra evenemang	27
Åbo bok- och vetenskapsmässan 29.9–1.10.2006	27
Tiedonjulkistamisen etiikka - tutkimustieto ja open access 3.5.2007	27
Tiedon uudet kantajat - media ja verkko tiedonvälittäjinä 11.5.2007	27
Åbo bok- och vetenskapsmässan 5–7.10.2007	28
Minnesseminariet Tiedevalistus ja viestintä 26.10.2007	30
Seminariet Science in society 18.4.2008	30
Seminariet Tutkimus, aineistot ja avoimuuden rajat 21.4.2008	30
Kulturmöten - ett finsk-svenskt miniseminarium med anledning av Delegationen för informationsspridnings besök i Sverige 22.5.2008	30
TIETOKIRJA.FI 31.8.–1.9.2007 ja 4.–5.9.2009	31
Åbo bok- och vetenskapsmässan 3.–5.10.2008	31
Open access -julkaisemisen tekijänoikeusseminaari 10.10.2008	32
Vetenskapsdagarna 7.–11.1.2009	33
Besök i Joensuu och evenemanget SciFest 15.–17.4.2009	33
Muttat suoriksi ja kärjet teräviksi. Tiedejournalismin pelisäännöt? 21.4.2009	34
Vetenskapsbussen Big Dipper	35
Delegationens publikationer	35
Övrig påverkan	35
MEP–Scientist Pairing Scheme	35
Vetenskap i samhället och EU:s ramprogram för forskning	36
Projektet EUROSIS	36
Kartläggningsenkät om arbetsgruppspromemorian Forskning och samhälle	36
Samarbete med de etiska delegationerna	36
Informationstjänsten om forskningen och teknologin i Finland research.fi	37
Viktiga seminarier, besök och resor	37
Övrigt	39

Delegationens ställning inom statsförvaltningen och uppgifter

Delegationen för informationsspridning är undervisningsministeriets sakkunnigorgan, som följer vad man uppnått inom forskningen, konsten och de tekniska områdena i Finland och utomlands samt utvecklingen av nationell och internationell information i övrigt. Delegationen beviljar årligen projektstipendier och ger sitt förslag på informationsspridningens statspriser till undervisningsministeriet samt sammanställer stödlistan för inköp av kvalitetsböcker för facklitteraturens del. Delegationen ger också ministeriet utlåtanden angående sitt verksamhetsområde samt ger förslag på och tar initiativ till olika sätt att utveckla informationsspridningen.

Delegationen har tillsatts genom undervisningsministeriets beslut 13.11.1972.

Enligt beslutet ska delegationen särskilt

- lägga fram förslag och initiativ för undervisningsministeriet om olika sätt att främja informationsspridningen i vårt land,
- ge utlåtanden om frågor med anknytning till delegationens verksamhetsområde,
- årligen lägga fram ett förslag för undervisningsministeriet om mottagare av informationsspridningens statspriser,
- årligen göra upp ett förslag för undervisningsministeriet om de anslag för informationsspridning som ska tas in i statsbudgeten,
- utföra de övriga uppgifter som undervisningsministeriet ålägger delegationen.

Delegationen för informationsspridnings roll har förstärkts och samtidigt har dess uppgiftsfält blivit mångsidigare. Betänkandet av arbetsgruppen Forskning och samhälle (undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar 2004: 28) och det åtgärdsprogram (29.11.2007) som undervisningsministeriet utarbetat som fortsättning på betänkandet definierar delegationen för informationsspridnings ställning som en aktör inom vetenskapsförvaltningen som koordinerar informationsspridningens område och främjar informationsspridningen.

I resultatförhandlingar och olika beslut har delegationen ålagts att

- bevilja informationsspridningens projektstipendier (jämställs med uppgift 4 i UVM:s beslut 13.1.1972),
- sammanställa stödlistan för bibliotekens inköp av kvalitetsböcker med liten upplaga för facklitteraturens del,
- väcka debatt om frågor som gäller området,
- göra undersökningar och utredningar inom området för informationsspridning,

- koordinera informationstjänsten om forskningen och teknologin i Finland Research.fi,
- delta i genomförandet av specialprogrammet Vetenskap i samhället inom Europeiska gemenskapens ramp-program för forskning och teknik, och
- främja utbildningen i vetenskapskommunikation och facklitterärt författande.

Som sakkunnigorgan har delegationen för informationsspridning inflytande över målen och verksamheten för ministeriet och vetenskapsorganisationerna.

Personal och förvaltning

Delegationen för informationsspridnings personresurser består av en generalsekreterare i huvudsyssla samt en assistent som man delar med forskningsetiska delegationen. Delegationens generalsekreterare under verksamhetsperioden var filosofie doktor **Reetta Kettunen** och assistent tradenom **Johanna Nieminen** (till 16.11.2007) och filosofie magister **Terhi Tarkiainen** (från 7.1.2008).

Delegationens byrå är placerad i anslutning till Vetenskapliga samfundens delegation.

De anslag för verksamheten som förvaltas av delegationen för informationsspridning är fördelade på fyra olika helheter. Delegationens anslag vid undervisningsministeriet består av ett omkostnadsanslag (29.01.01.1, VA29905/funktion509) samt ett anslag som får användas för informationsspridningens projektstipendier och informationsspridningens statspriser (29.60.53.07; va:293, Främjande av växelverkan mellan vetenskapen och samhället). Generalsekreterarens och assistentens lön och kontorsutgifterna utgör en del av det omkostnadsanslag som undervisningsministeriet beviljar Vetenskapliga samfundens delegation.

Bibliotekschef **Kari Vaijärvi** är delegationens permanente sakkunnige.

Delegationens sammansättning 1.6.2006–31.5.2009

Till delegationen för informationsspridning hör ordföranden och tio medlemmar, som undervisningsministeriet utser för tre år åt gången efter att ha hört Finlands Akademi, centralkommissionen för konst samt centrala organisationer i branschen.

Ordförande

generaldirektör **Jussi Nuorteva**, Riksarkivet

Vice ordförande

professor **Laura Kolbe**, Helsingfors universitet

Medlemmar

professor emerita **Liisi Huhtala**, Uleåborgs universitet

redaktör **Johanna Korhonen**

direktör **Kirsi Lindroos**, undervisningsministeriet

professor **Markku Löytönen**, Helsingfors universitet

kommunikationschef **Anu Mustonen**, Jyväskylä universitet

akademiprofessor **Risto Nieminen**, Tekniska högskolan

redaktör **Martti Paananen**

professor **Yrjö Juhani Renvall**, Tammerfors universitet

professor **Marja-Liisa Riekkola**, Helsingfors universitet

Generalsekreterare

FD **Reetta Kettunen**

Assistent

Johanna Nieminen (till 16.11.2007)

FM **Terhi Tarkiainen** (från 7.1.2008)

Möten

Under verksamhetsperioden har delegationen sammanträtt fyra gånger under det andra halvåret 2006, åtta gånger 2007 och 2008 och sex gånger under det första halvåret 2009. Sammanträdesformer är delegationens sammankomster och webbmöten via e-post samt mindre arbetsgrupps- och ad hoc-möten, som sammankallas vid behov.

Reformen av delegationen för informationsspridning 2006–2009

Jussi Nuorteva

Europeiska unionens kommission antog i december 2001 *Science in Society Action Plan*¹, som stakade ut målsättningarna och finansieringsformerna för specialprogrammet för vetenskap och samhälle inom det sjätte ramprogrammet för forskning för åren 2002–2006. I bakgrunden till beredningsarbetet fanns den omfattande internationella debatt om användningen av genteknik som fördes i offentligheten i slutet av 1990-talet samt chocken över masslaktningsarna av nötkreatur i många länder till följd av BSE eller den s.k. galna ko-sjukan. Det brittiska parlamentets överhus Vetenskaps- och teknologikommitté deklarerade i sin rapport i februari 2000 att "samhällets förtroende för vetenskapen är i kris".²

Europeiska unionens handlingsplan bereddes av en expertgrupp sammankallad av tysken **Rainer Gerold**, som utnämns till direktör för specialprogrammet. Jag hade blivit bekant med Gerold när jag var Finlands kommittémedlem i det femte ramprogrammets INCO-kommitté, som leddes av honom. Han kände till min bakgrund inom vetenskapskommunikationens område och bad mig ingå i hans expertgrupp. Den handlingsplan som beretts för ramprogrammet angav målen för verksamheten i anslutning till vetenskap och samhälle inte bara på europeisk nivå utan också nationellt. I Finland ville man göra den av undervisningsministeriet tillsatta delegationen för informationsspridning till en befrämjare av det nya tankesättet. Jag hade utsetts till ordförande för delegationen i början av juni 2000. Sekreterare för delegationen var bibliotekschef **Kari Valjärvi**, som hade ansvarat för delegationens verksamhet sedan den inrättades 1972. En betydande tilläggsresurs fick delegationen i Annikki Väisänen, som hade ansvarat för Finlands Akademis kommunikation och som hade ställts till delegationens förfogande som projektchef.

Reformarbetet startade i början av 2000-talet, men det gick inte särskilt fort. Ett avgörande steg blev tillsättandet av den nationella arbetsgruppen Forskning och samhälle 9.6.2003. Ordförande var undervisningsministeriets överdirektör **Arvo Jäppinen** och sekreterare delegationen för informationsspridnings projektchef Annikki Väisänen samt Finlands Akademis informatör **Jenni Järvelä**. Också Järvelä arbetare senare som delegationens informatör i huvudsyssla. Delegationen för informationsspridning var således starkt representerad i arbetsgruppen.

Arbetsgruppen Forskning och samhälle överlämnade sitt betänkande till minister **Antti Kalliomäki** 31.5.2004.³ Ett av arbetsgruppens centrala förslag var att stärka delegationen för informationssprid-

1 http://ec.europa.eu/research/science-society/pdf/ss_ap_en.pdf

2 <http://www.publications.parliament.uk/pa/ld199900/ldselect/ldsctech/38/3801.htm>

3 http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2004/liitteet/opm_213_tr28.pdf?lang=fi

nings ställning inom informationsspridningens område genom att utöka dess personresurser och de anslag som anvisats den.

Redan i januari 2004 hade jag utarbetat en promemoria för undervisningsministeriet, där jag föreslog att en tjänst som generalsekreterare i huvudsyssla skulle inrättas vid delegationen. Då föreslog jag också att delegationen administrativt skulle placeras i anslutning till Vetenskapliga samfundens delegation eller någon annan vetenskapsorganisation samt att lämpliga lokaler skulle ställas till delegationens förfogande. Sedan undervisningsministeriets arbetsgruppspromemoria blivit klar började de föreslagna målen genomföras. Anslag för reformerna erhöles redan för 2005.

Det första steget i reformen var beslutet att Vetenskapliga samfundens delegation skulle ansvara för delegationens verksamhet. För lösningen talade att den av undervisningsministeriet tillsatta forskningsetiska delegationen redan verkade i anslutning till VSD. Genom samarbete mellan delegationerna försökte man åstadkomma synergi i såväl administrativa som innehållsmässiga frågor. I april 2005 flyttade delegationen till Riddarhuset. Samtidigt placerades även annan verksamhet som stöds av undervisningsministeriet där, bl.a. Finska Vetenskaps-Societeten, Stiftelsen för Finlands Mellanösterninstitut samt Finlands kultur- och vetenskapsinstitut rf. Delegationen för informationsspridning blev således en del av det "vetenskapskluster" som verkar under VSD:s ledning. Framför allt evenemanget Vetenskapsdagarna och tidningen Tieteessä tapahtuu, som med informationschef **Jan Rydman** som chefredaktör hade blivit en betydande diskussionskanal, var viktiga samarbetspartner för delegationen.

Tjänsten som generalsekreterare kunde inte inrättas 2005, men delegationen stärktes ändå betydligt när den i februari 2005 kunde anställa en informatör för viss tid. Visstidsanställning visade sig emellertid inte vara en fungerande modell. På ett år hann delegationen ha tre informatörer: **Miia Lampinen**, **Rikka Homanen** och **Jenni Järvelä**. Det positiva i situationen var att delegationen för informationsspridning visade sig vara en arbetsgivare med gott rykte på mediefältet – informatörerna valdes snabbt till bättre avlönade och mera permanenta uppgifter.

Som mål för den nya delegationsperiod som inleddes i juni 2006 sattes att slutföra den reform som startat i början av 2000-talet. Undervisningsministeriet meddelade också i sitt brev 25.11.2005 att delegationen kommer att få en permanent generalsekreterartjänst. Dessutom fick den en gemensam byråsekreterartjänst tillsammans med forskningsetiska delegationen. Samtidigt höjdes summan av informationsspridningspriserna så att beloppet av respektive pris steg till 10 000 euro – under förutsättning att delegationen höll sig till åtta priser, det antal som hade etablerats under tidigare perioder. Antalet halvårsstipendier ökades, likaså anvisades tilläggsfinansiering för att stödja facklitteratur för barn och ungdomar.

Våren 2006 började man söka efter en generalsekreterare. Tradenom **Johanna Nieminen** hade redan tidigare valts till gemensam byråsekreterare för delegationerna. Intresset för generalsekreteraruppdraget visade sig vara stort. Antalet sökande var totalt 35, varav 17 doktorer. För delegationen var det lyckligt att filosofie doktor **Reetta Kettunen**, som utsågs till generalsekreterare av VSD:s styrelse, kunde inleda sitt arbete redan i maj 2006. På så sätt kunde hon vara med och starta upp den nya delegationens verksamhet.

Den delegation som utsetts för perioden 1.6.2006–31.5.2009 kunde inleda sin verksamhet under helt andra förhållanden än de tidigare delegationerna. De mål som man började eftersträva i början av 2000-talet hade uppnåtts. Delegationen anvisades också nya uppgifter. Den viktigaste av dem var att ansvaret för att koordinera informationstjänsten om vetenskapen och forskningen i Finland, som tidigare hade skötts av undervisningsministeriet, ålades delegationens generalsekreterare.

Under den gångna perioden har delegationens verksamhet hittat etablerade former. Av särskild betydelse har varit att den internationella verksamheten stärkts avsevärt. Generalsekreterare Kettunen har varit den enda nationella kontaktpersonen för specialprogrammet Science in Society inom EU:s sjunde ramprogram. Hon valdes också till det intressanta program som startat på initiativ av Storbritanniens Royal Society och där experter på frågor om vetenskap och samhälle samt forskning har guidat Europaparlamentarikerna i forskningsfrågor. Den nederländska Europaparlamentarikern **Lily Jacobs** bekantade sig 2008 ingående med forskningssystemet i Finland samt forskningens ställning i samhällsstrategier och det politiska beslutssystemet. Frågor om öppen tillgång till forskningsrön och open access-publicering har också varit starkt framme på såväl den nationella som den internationella agendan. Det är inte svårt att förutspå att internationella frågor kommer att spela en ännu viktigare roll under följande delegationsperioder. Detta stöds också av att universitetens tredje uppgift och samhällspåverkan framhävs i den inhemska forskning och samhälle-politiken.

Delegationens viktigaste prioriteringar under verksamhetsperioden

I början av sin verksamhetsperiod för delegationen för informationsspridning en remissdebatt, där man stakar ut linjerna för verksamheten och de saker som delegationen särskilt vill arbeta för under sin verksamhetsperiod. Prioriteringarna styr delegationens verksamhetspolicy, hur de olika verksamheterna planeras och drivs. Under verksamhetsperioden ses prioriteringarna över och inriktas på ändamålsenligt sätt.

I början av verksamhetsperioden angav delegationen två viktiga linjer för verksamheten. De var informationsförmedlingens föränderliga område och webbinformationens tillförlitlighet samt jämlik informationsspridning.

Informationsförmedlingens område förändras

Informationsförmedlingens område förändras snabbt. De elektroniska webbmedierna med snabbt tempo som är öppna för alla aktörer förändrar informationsförmedlingens karaktär. Informationen är mera lättillgänglig och lättare att hitta än någonsin. Olika öppna tekniker för produktion och publicering av information möjliggör medborgarjournalistik vid sidan av proffsjournalistiken. Detta är en faktor som bidrar till att skapa en öppen och jämlik informationsförmedling. Baksidan är att webbinformationen är fragmentarisk och kvaliteten varierar allt från opålitlig till pålitlig information. Den allt snabbare informationsförmedlingen utmanar journalisternas yrkesskicklighet och yrkesetik: redaktionella beslut fattas on-line.

Öppen tillgång till forskningsrön

Datanätens utveckling förändrar också den vetenskapliga publiceringen och den vetenskapliga forskningens mekanik. Användarna får snabbt vetskap om och kan utnyttja forskningsrön. Open access-rörelsen, som främjar öppen användning av forskningsresultat, stödjer en effektivare användning av både forskningspublikationer och undersökningsmaterial. Öppen tillgång till och utnyttjande av information förutsätter respekt för forskningsetiska principer och den juridiska omvärlden. Dessutom måste man anamma forskningens livscykel tänkande och en övergripande informationshantering. Datanätens utveckling möjliggör ett nytt sätt att bedriva forskning i virtuella miljöer. Forskningsorganisationer och finansörer har sina egna rekommendationer och villkor när det gäller öppen tillgång till forskningsresultat. Att främja open access-principen är ett viktigt delområde för vetenskapspolitiken.

Jämlik informationsförmedling

Rätten till information är en grundläggande mänsklig rättighet. Jämlikhet och likställighetsprincipen förutsätter jämlik informationsförmedling till alla befolkningsgrupper. Jämlik informationsförmedling innebär rätt att skaffa och ta emot information och rätt att producera information. Delaktighet i informationsförmedlingen aktiverar och erbjuder möjlighet att delta i beslutsfattandet på såväl individ- som samhällsnivå. En deltagande och aktiv medborgare kan i allmänhet skaffa och använda den information han eller hon behöver. Utanförskap när det gäller informationsförmedlingen passiverar, vilket åter kan leda till marginalisering när samhället utvecklas och förändras.

Förutsättningen för jämlik informationsförmedling är att man hittar rätta kommunikationsbehov, -sätt och -kanaler. Om informationen inte når sin målgrupp, förmedlas den inte. Därför måste utgångspunkterna och sederna hos specialgrupper, t.ex. invandrare, beaktas vid informationsförmedlingen. Rätten att producera information förutsätter jämlik delaktighet i informationsproduktions- och informationsspridningsprocesserna, såväl i medierna som delaktighet i olika sakkunniguppdrag.

Delegationens viktigaste uppgifter under verksamhetsperioden

Informationsspridningens statspriser

Informationsspridningens statspriser är delegationens synligaste verksamhetsform i offentligheten. Den erkänsla som statsmakten visar har en särskild betydelse och ställning bland priserna för informationsförmedling i Finland. Priset värdesätts också därför att förslaget läggs fram av en oberoende delegation som består av erkända experter på olika områden.

Informationsspridningens statspris är en belöning för facklitteratur, radio- och tv-program samt tidningar och tidskrifter av hög klass. Priserna omfattar kunskapsprodukter som kommit ut under föregående kalenderår. Priset kan beviljas författare, presentatörer, redaktörer, producenter eller översättare eller arbetsgrupper. En särskilt meriterad person inom informationsspridningens område kan beviljas pris för sin livsgärning. Priserna beviljas av undervisningsministeriet på förslag av delegationen för informationsspridning. Åren 2007, 2008 och 2009 delades respektive år ut åtta priser. Varje pris var på 10 000 euro.

Informationsspridningens statspriser

Jussi Nuorteva

Det finns en lång tradition av statliga belöningar i Finland. Statspriser för litteratur inrättades redan 1865 genom Senatens beslut. Avsikten var då att dela ut tre litteraturpriser, varav ett för vetenskapligt författande, det andra på skönlitteraturens område och det tredje för populariserade publikationer. Priserna för populärvetenskap har alltså djupa rötter. Detta visar att popularisering betraktades som viktigt redan på 1800-talet, då den finländska nationen byggdes upp. Tyvärr delades inget pris ut, eftersom man inte nådde enighet om vem som skulle belönas. Belönandet av informationsspridning framskötts därför med hundra år.

Sedan den ekonomiska depression som förorsakats av andra världskriget släppt sitt grepp i början av 1960-talet gick staten in för att stödja vetenskap och konst betydligt starkare än förr. År 1960 inrättades statspriset för bildkonst, och följande år kamerakonstpriset. Trots utvidgningarna täckte statspriserna fortfarande inte hela kulturfältet, vilket väckte kritik på många områden. Orsaken till ojämnheten var att belöningspraxisen hade utformats under nästan hundra års tid och när utvidgningarna gjordes hade man inte funderat tillräckligt på helheten. Statens vetenskaps- och konstförvaltning reformerades i grunden på 1960-talet. Då fick också informationsspridningen sitt statspris.

De facklitterära författarnas förbund föreslog 1967 för undervisningsministeriet att ett statspris för informationsspridning skulle inrättas. Ministeriet förhöll sig positivt till förslaget och överraskande snabbt, redan våren 1968, kunde man dela ut informationsspridningens första statspriser. Till en början fattades beslut om dem av en prisnämnd som ministeriet tillsatt. År 1972 beslöt undervisningsministeriet att tillsätta en delegation för informationsspridning som utnämndes för en treårsperiod. En uppgift för den nya delegationen blev att lägga fram förslag beträffande statspriserna för ministeriet.

Till skillnad från de flesta statspriserna för konst har det varje år delats ut flera priser för informationsspridning. Redan första gången delades fyra priser ut. Därefter har antalet priser varierat så att på 1970- och 1980-talen kunde man dela ut upp till 10–13 priser varje år. Numera har antalet priser per år etablerats till åtta. Ett av dem har delats ut för en livsgärning, de övriga för meriter på informationsspridningens område under föregående år. De senaste åren har varje pris varit på 10 000 euro. Om det har funnits flera pristagare än en har priset fördelats mellan samtliga pristagare.

Antalet priser på vetenskapens och konstens område har ökat kraftigt sedan 1960-talet. Den delegation för informationsspridning som suttit 2006–2009 åtog sig därför att utvärdera nödvändigheten av informationsspridningens statspriser. På grundval av den erhållna responsen beslöt man att fortsätta dela ut informationsspridningens statspris. Under de drygt fyra årtionden har priset fått en etablerad ställning på det finländska belöningsfältet. Det värdesätts mycket högt.

Den främsta orsaken till att informationsspridningens statspriser har så hög status ansågs vara den noggranna bedömningen av förslagen. Förslaget bereds av en delegation som består av oberoende experter som varje år går igenom över 300 förslag på pristagare. I princip kan vem som helst lägga fram förslag – demokratin förverkligas således även i detta avseende. Varje förslag bedöms först av två eller tre delegationsmedlemmar. Samtliga delegationsmedlemmar bekantar sig med de ungefär tjugo förslag som är med i slutfasen. När avgörandena har träffats vet de som belönas att de har valts bland de bästa genom mycket hård sällning. De har förtjänat sina priser med högklassig yrkeskompetens.

Informationsspridningens område har framfört allt på 2000-talet internationaliserats kraftigt. Också redskapen för informationsspridning har förändrats. Den största förändringen har den snabbt utvecklande webbkommunikationen åstadkommit. Detta har avspeglats även i prisbesluten. Man borde emellertid fästa mera uppmärksamhet än tidigare vid information som produceras på de stora internationella språken vid sidan av Finlands officiella språk. De finländska facklitterära författarnas och vetenskapspopulariserarnas kunnande är av hög internationell klass. Med litet besvär kunde många av de kunskapsprodukter som belönats med statspriser omarbetas till produkter som kunde föras ut på den internationella marknaden. Det skulle också skapa en god Finlandsbild genom att berätta om vår förmåga att följa eliten inom vetenskapen och popularisera forskningsresultaten. Det förutsätter dock att den internationella marknadsföringen av kunskapsprodukter utvecklas. Tills vidare har stödet för översättning av facklitteratur varit rätt anspråkslöst. Det är inte svårt att förutspå att en ökning av stödet snabbt skulle betala sig. Det visar det välfungerande systemet för översättning av skönlitteratur.

Förslag på pristagare begärs av förläggare, branschorganisationer och andra aktörer. Antalet förslag har ökat de senaste åren: varje år har det kommit ungefär 300 – 400 förslag. Dessutom kan både delegationens medlemmar och generalsekreteraren lägga fram egna förslag för behandling.

Statspriser 2007

Undervisningsminister **Antti Kalliomäki** delade ut informationsspridningens statspriser 12.4.2007 i statsrådets festvåning Smolna.¹



Professor **Peter von Bagh** för en mångsidig livsgärning för informationsspridning

Professor Peter von Bagh (f. 1943) är professor i filmhistoria, regissör, redaktör, en dokumenterare med stora insikter i populärkultur samt en kulturpersonlighet. Förutom de film-

böcker som kommit ut under fyrtio års tid är han också känd för sina kollagefilmer och dokumentärer sammantända av arkivmaterial. I dem har von Bagh med hjälp av talrika fenomen och underhållare beskrivit den nationella efterkrigstida erfarenheten genom att kombinera fiktion och dokumentärmaterial.

I von Baghs händer blir också populärkulturen ett uttryck för historien och tidens fenomen. Materialet för hans dokumentärer är ofta bilder, schlagrar, glimtar ur gamla spel-filmer och nyhetsöversikter som betraktats som värdelösa men som genom von Baghs redigering förmedlar en bild av den finländska vardagskulturen.

von Bagh är en produktiv publicerare. Hans produktion omfattar tiotals böcker och tiotals TV-filmer samt oförglömliga radioprogram där han vågade sig på att presentera levande bilder med hjälp av rösten. Han har bland annat gjort begrepp ur schlagrar till nationens gemensamma minne och filmsekvenser till upplevelser större än livet som alla känner till.

Bakom programmen och de tusentals skrivna sidorna döljer sig sist och slutligen en filmfreak, som inte teoretiserar när han forskar utan producerar nytt material för ny forskning och nya forskargenerationer. Fördjupningen i finska teman har inte hindrat von Bagh från att röra sig universellt i filmens och dess klarast lysande stjärnors

värld.

Peter von Bagh har arbetat som verksamhetsledare vid Finlands filmarkiv, han är fortfarande chefredaktör för tidningen *Filmibullu* och konstnärlig ledare för filmfestivalen i Sodankylä. År 2004 var han en av domarna i tävlingsserien på filmfestivalen i Cannes. Peter von Bagh och film är ett begreppsspar som har blivit en oskiljaktig del av det finländska kulturarvet.



Professor emeritus **Matti Klinge** för en mångsidig livsgärning för informationsspridning

Professor emeritus Matti Klinge (f. 1936) karriär som akademisk forskare, universitets-

lärare, kulturpåverkare, tidningsskribent, föreläsare och författare är lång och synnerligen förtjänstfull. Före sin pensionering 2001 hann han vara samhällseligt verksam i mer än fem årtionden. Även efter detta har han skrivit och föreläst såväl i hemlandet som ute i Europa samt gett ut flera böcker.

Redan avhandlingen *Kansalaismielen synty* (1967) lyfte fram de teman och ämnen som Klinge senare fördjupat sig i genom sin forskning och undervisning och sina offentliga framträdanden. Till dem hör bland annat universitetets politiska betydelse och ställning i centrum av det finländska samhället, bildningens centrala roll och de bildade klassernas roll för utformningen av det civila samhället samt Helsingfors ställning och betydelse i Finland. I sina andra verk har Klinge gjort tolkningar av den europeiska kulturen, nordismen, finskhetens politiska och sociala utformning, uppkomsten av nationella symboler och kännetecken, landskapsidealet, estetiska värderingar och stormannakulten samt vändpunkterna i Finlands och Europas historia till föremål för offentlig debatt. Hans böcker har utan undantag väckt mycket diskussion även i Sverige och de andra nordiska länderna. Östersjöområdets historia och växelverkan samt Rysslands utveckling har varit föremål för Klings intresse. Han är en opinionsbildare som inte drar sig för provocerande diskussionsinlägg.

Den språkkunnige Klinge har utfört sin livsgärning som professor (sv.) i historia vid Helsingfors universitet. Som lärare förverkligade han det budskap som han själv föreläste om: en person som inhämtat akademisk lärdom skall verka som medborgare, informationsförmedlare och -uttolkare i samhällsdebatten inom det egna samfundet. Han har generöst delat med sig av sina kunskaper och sitt kunnande åt både kollegor och åhörare utanför den egna yrkeskåren såväl i Finland som på andra håll i Europa. Klinge är en modern folkbildare som också är hemma i TV:n och radion.

Många av Klings verk har översatts till flera språk. Hans

¹ Undervisningsministeriets pressmeddelande 12.4.2007: http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2007/04/Tiedonjulkistamisen_valtionpalkinto.html?lang=sv&extra_locale=sv

verk *Katsaus Suomen historiaan* (Blick på Finlands historia), översatt till sjutton språk, samt böckerna *Suomi Euroopassa* och *Helsinki – Itämeren tytär* har under årens lopp, uppdaterade, använts både i hemlandet och utomlands för att ge en bild av Finland. De senaste åren har Klinge varit huvudredaktör vid redaktionen för storprojektet Suomen kansallisbiografia. Det senaste verket, Iisalmen ruhtinas-kunta (2006), ger färsk infallsvinkel på moderniseringsprocessen. Klinges verk har vunnit erkänsla och priser i Finland och utomlands.

Vid sidan av sitt undervisnings- och forskningsarbete har Klinge varit verksam i många samhälleliga förtroendeuppdrag. Klinge är känd som en synlig kulturdebattör. Hans journalistiska kunnande har sitt ursprung i ett aktivt skrivande i studenternas kulturpublikationer. Fortfarande skriver han flitigt i tidningarna. Efter sin pensionering har han publicerat en dagboksserie som har blivit mycket populär. Åren 1982 och 1988 var Klinge elektor i presidentvalet. Han är också ordförande för Finska Vetenskaps-Societeten.

Redaktör **Torsten Ekman** för verket *Finska gardet 1812 – 1905* (Schildts; fi. Suomen Kaarti 1812 - 1905)



I mer än hundra år efter att Finska gardet lades ner har truppförbandets öden levt kvar både i den finska folktraditionen och i historieskrivningen. Politics magister Torsten Ekman har emellertid lyckats hitta en ny infallsvinkel på och ett nytt grepp om det finländska elittruppförbandet, som tjänade den ryske kejsaren. Han granskar gardets öden delvis genom sin släkting väbel Viktor Ekman. Med den erfarne journalistens säkra grepp sammanlänkar Torsten Ekman en personlig synvinkel med de dramatiska händelserna under det ryska imperiets och det autonoma storfurstendömet Finlands sista gemensamma årtionden.

Ekman verk, som kommit ut på både svenska och finska, ger en fin tidsbild av det Finland som hörde till det ryska kejsardömet som är mycket vidare än enbart krigshistorisk. Armén intog en särställning i det vidsträckta ryska imperiet. Dess uppgift var att binda samman områden med mycket varierande befolkning och kultur till en enhetlig helhet och garantera att samhället och förvaltningen fungerade.

Finska gardets – eller egentliga det Kejsarliga livgardets tredje finska skarpskyttebataljon – öden berättar också på vilket sätt Finland började knytas närmare till det ryska imperiet och om den starka ställning som truppförbandet

fick i denna uppgift. Deltagandet i nedslagningen av det polska upproret 1831 gjorde gardet till ett betrott truppförband även i Ryssland, ett förtroende som upphörde först under förryskningspolitikens år på 1900-talet och som ledde till att gardet lades ner. Före det hade de finska krigarnas väg lett till skådeplatserna för Krimkriget och 1878 till Konstantinopels portar under frihetsstriderna i Bulgarien. När man läser Ekman verk lägger man märke till den förvånansvärda likheten mellan de gardister som skickades ut till centrum för de världspolitiska händelserna på 1800-talet och deras landsmän som tjänstgör i internationella uppdrag i dagens krishärdar.



Forskare **Riina Jalonen** akademiprofessor **Ilkka Hanski**, universitetslektor **Timo Kuuluvainen**, professor **Eero Nikinmaa**, professor **Paavo Pelkonen**, professor **Pasi Puttonen**, forskare **Kaisa Raitio** och professor **Olli Tahvonen** för verket *Uusi metsäkirja* (Gaudemus)

Konstaterandet Finlands folk lever av skogen är rotat i varje finländares sinneslandskap; skogen är vår viktigaste naturresurs. Skogarnas användning blir mångsidigare och intresset riktas å ena sidan mot virkesproduktionen men också mot utnyttjande av skogarna t.ex. för landskapsvård, viltvård och renskötsel, turism och rekreation samt som investeringsobjekt. I dagens skogsdiskussion deltar förutom de traditionella skogsvetarna även såväl biologer och miljövetare som kultur- och ekonomiforskare.

Uusi metsäkirja är i första hand frukten av sju seminarier kallade *Tutkijoiden metsäpalaveri*. Skogspalaverna utgjorde i sin tur Finska Kulturfondens Argumenta-projekt; syftet med projekten är att väcka långsiktig vetenskaplig och samhällelig debatt om öppna frågor till stöd för forskningen och beslutsfattandet.

Forskarna har på ett utomordentlig sätt insett att de nya idéerna förutsätter att olika vetenskapsområden går samma och att man känner till den forskning som bedrivs i anslutning till parallella områden. Boken är ett exceptionellt mångsidigt och djupgående diskussionsinlägg och lägger grunden för en mera omfattande samhällsdebatt och resonemang om Finlands skogar och målen för deras användning. Verkets teman är hållbar utveckling, skogsanvändningens historia, skogsodlingens mål och metoder, skogarnas mångfald, skogens många betydelser samt regionalt skogsbrukssamarbete.

Författarna till *Uusi metsäkirja* ser skogen för träden och öppnar tidigare osynliga stigar för läsaren.



Redaktör **Kati Juurus**, fotograf **Marco Hyvärinen** och klippare **Minna Nuotio** för televisionsprogrammen *Ensimmäisen valtakunnan vieraana* och *Tie Guantanamo* som ingår i

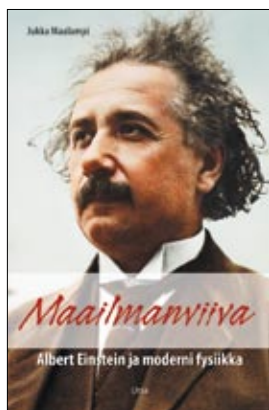
Rundradions TV1:s programserie MOT

De med turkarna besläktade uigurer som bekänner sig till islam och bor i området Xinjiang i västra Kina hör till de minst kända offren för kriget mot terrorismen efter 2001. Kina stämplade raskt uiguraktivisterna som Al Qaida-anhängare och åtminstone över 20 fångar som räknas som uigurer hamnade i fånglägret Guantánamo som upprätthålls av Förenta staterna. Redaktör Kati Juurus, fotograf Marco Hyvärinen och klippare Minna Nuotio följer i två program som ingår i TV 1:s programserie MOT fem uigurfångars öden i Guantánamo och efter deras frigivning i Albanien. Programmen berättar om de nästan absurda öden som även en människa som konstaterats oskyldig kan råka ut för i världspolitikens virvlar.

Programmen är högklassiga dokumentärer som man har lyckats berika med även internationellt intressanta intervjuer och tagningar. De visar på ingående förtrogenhet med ämnet och företräder undersökande journalistik när den är som bäst. De berörda personernas och deras anhörigas öden följs förutom i Kina, Afghanistan och Pakistan även till Sverige och Finland. Förenta staterna erbjöd Finland att ta emot femton uigurer som varit fångar på Guantánamo som flyktingar, när man inte vågade återsända dem till Kina på grund av eventuellt inhumant bemötande där. Finland avböjde erbjudandet i likhet med många andra länder. Till slut gick bara Albanien med på att ta emot de frigivna uigurer – men därifrån finns ingen väg ut. Juurus, Hyvärines och Nuotios skickliga program visar att staternas beslut och åtgärder kan på individnivå leda till situationer där en människa utan egen förskyllan förlorar t.o.m. sådana rättigheter som man har velat trygga genom flertalet internationella avtal.

Professor **Jukka Maalampi** för verket *Maailmanviiva – Albert Einstein ja moderni fyysikka* (Ursa)

Professor Jukka Maalampis verk *Maailmanviiva – Albert Einstein ja moderni fyysikka* beskriver de fysikaliska vetenskapernas utveckling från mitten av 1800-talet tills i dag. Det arbete som började med att klarlägga elektricitetens, magnetismens och



ljusets egenskaper har lett till att en helt ny, kosmologisk världsbild har utformats och till att man löst hemligheter-na med materians uppbyggnad.

Kärnan i fysikens utveckling ligger i relativitetsteorin och kvantmekaniken. Maalampis bok är uppbyggd kring Albert Einsteins rön men berättar samtidigt om fysikforskningens mångfasetterad framsteg. De fysikaliska vetenskaperna har möjliggjort ett informationssamhälle som utnyttjar teknologin.

Maalampi har lyckats hitta ett nytt och fräscht sätt att behandla en av vår tids vetenskapsikon. *Maailmanviiva* är en livfullt skriven, kompakt framställning av den moderna fysikens uppkomst. Det är en vetenskapshistorisk pärla som tecknar en fin bakgrund till den moderna fysiken och teknologin.



Elävä arkisto

Ansvarig redaktör

Reijo Perälä,
producent-redak-

tör **Seija Aunila**, producent-redaktör **Rita Landström**, redaktör **Jukka Lindfors**, redaktör **Paavo Rytäsä**, arkivredaktör **Seija de Rybel**, redaktör **Charlotta Hedman** och desktop publishing utvecklare **Hannu Sola** för Rundradions webbtjänst *Elävä arkisto*

Rundradions *Elävä arkisto* utgör nationens audiovisuella minne, som tillhandahåller tv-program, arkivfilmer, fotografier och radioprogram öppet och avgiftsfritt över internet. Stora nyhetshändelser, nostalgiska tidbilder, idrottens höjdpunkter, människornas liv under olika årtionden finns tillgängliga för medborgarna oberoende av tid och rum.

Tjänsten, som öppnades hösten 2006, innehåller för närvarande över 200 timmar tv-program och gamla filmer samt ungefär 600 timmar radioprogram.

I tjänsten ingår också det svenskspråkiga *Arkivet* samt Radions symfoniorkesters sidor. I utbudet ingår också *Elävä arkistos webbradio* som fungerar dygnet runt och som sänder program ända från Pekka Tiilikainens krigstida frontreferat tills i dag. De äldsta filmerna i *Elävä arkisto* är från 1906, dvs. över hundra år gamla. Innehållet kompletteras fortlöpande.

En särskild fördel med tjänsten är de artiklar som ger bakgrunden till programmen och som placerar in materialet i det historiska sammanhanget och belyser bakgrunden till programmen på ett sakkunnigt sätt. Tjänsten utnyttjar de möjligheter som den nya tekniken för informationsöverföring erbjuder på ett mångsidigt sätt som aktiverar användarna. De inter-

aktiva sidorna uppmanar användarna att komplettera och kommentera artiklarna samt att framställa egna önskemål om material som borde ingå i arkivet.

Elävä arkisto är en bildande och även underhållande arkivkälla som gjorts med journalistisk yrkesskicklighet för alla medborgare. Det kan användas på många olika sätt i undervisningen och för att åskådliggöra olika saker av t.ex. experter på fostran och kommunikation.

Filosofie doktor **Sirkka-Liisa Ranta** för verket *Hellettä, heinäpoutaa – heinänteon kulttuurihistoriaa* (SKS)



Heinänteon kulttuurihistoriaa är en åskådligt skriven historia över det finländska jordbruket och en livsform.

Etnolog Sirkka-Liisa Rantas verk förenar en klar framställning med detaljrikedom. Det om-sorgsfulla grundarbetet glimtar fram i textens informationsrikedom, de noggranna hänvisningarna och citaten som ger färg åt tidsbilden. Tillsammans med de noga utvald illustrationerna och de träffande bildtexterna tecknar verket i läsarens sinne en bild av höbärgningen, utan att hemfalla åt överdriven nostalgi. Höbärgning är ett krävande arbete som utfördes med välbehag.

Höbärgningens kulturhistoria lever stark i dag. Vi använder uttryck som är kända från höbärgningen, den traditionella bilden av en somrig landsbygdsidyll är komplett när höstörar finns med på bilden. Höbärgningen är fortfarande ett arbete som värdesätts högt, värdefulla husdjur, t.ex. hästar, kräver högklassig mat – sommarens bästa torrhö.

Tyngdpunkten i det etnologiska verket ligger på höbärgningsredskapen och -metoderna, men där presenteras också filmernas höstacksromantik och kons- tens och litteraturens räfserskor och hav av lador. Illustrationerna gör den grundmurade helheten tilltalande nostalgisk.

Statspriser 2008

Kanslichef **Harri Skog** delade ut informationsspridningens statspriser 14.4.2008 i statsrådets festvåning Smolna.¹

Styrelseordförande EM **Juha Nurminen** för en mångsidig livsgärning inriktad på Östersjöns historia, kultur och skydd



EM Juha Nurminen (f. 1946) har förutom för sin affärsverksamhet blivit känd som forskare, fotograf och sam- lare liksom för att värna och sprida kunskap om sjöfartskultur och -historia samt främja skyddet av Östersjön.

Nurminen är styrelseordförande för stiftelsen John Nurmisen Säätiö, som grundades 1992. Stiftelsen har koncentrerat sig på sjöfartens, forskningsresandets och kartografins historia och på att göra den känd samt på miljöfrågor. Stiftelsen förlägger publikationer, ordnar utställningar och lånar ut sitt material till utställningar samt stöder vetenskaplig forskning.

Juha Nurminen har varit starkt synlig som en förespråkare och aktiv aktör när det gäller stiftelsens mål. Nurminen är en produktiv skribent och publicerare. Under hans ledning har det hållits havs-, kart- och kulturhistoriska seminarier, utställningar samt redigerats ett stort antal publikationer. Alla verksamhetsformer har öppnat sjövägarnas långa och vindlande historia för den stora allmänheten. Verk som är översatta till flera språk är bl.a. *Mare Balticum* (1995) (sv. *Mare Balticum*), *Ultima Thule - pohjoiset löytöretket* (2001) (sv. *Ultima Thule - artiska upptäcktsfärder*) och *Meritie – navigoinnin historiaa* (2007). Publikationerna och verken har visat på Östersjöns betydelse som en viktig led för Finlands kultur och politik.

Den senaste stora utställningen som förverkligades under Nurminens ledning hösten 2006, *Nordiska kartans historia – från myter till verklighet*, gestaltade den europeiska kartografins historia från 1500-talet till i dag. Utställningen visade hur en geografisk helhet, Norden, de nordiska länderna, Skandinavien, tog sin plats i det europeiska rummet.

John Nurmisen Säätiö har de senaste åren arbetat för en renare Östersjö. Juha Nurminen har själv bidragit till att öka kunskapen om Östersjöns tillstånd och deltagit i verksamhet i syfte att minska eutrofieringen och blågrönalgsblomningarna. Under Nurminens ledning har stiftelsen redan satsat på konkreta projekt som förbättrar havets tillstånd. Nurminen har spelat en central roll för hur det har informerats om Östersjöns historia och behovet av skydd i Finland och staterna i området.

1 Undervisningsministeriets pressmeddelande 14.4.2008: http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2008/04/tiedonjulkistamisen_valtionpalkinnon.html?lang=sv&extra_locale=sv

Juha Nurminen har utfört en betydande livsgärning för att öka kunskapen om Östersjöns och dess kustområdets historia och kultur och om miljöns tillstånd där.



Helsingfors stads
internationella kul-
turcentrum Caisas
direktör **Johanna**

Maula, tf. direktör **Ahmed Akar**, kulturproducent **Kitari Mayele**, kulturproducent **Alina Ciesla**, kulturproducent **Ogechukwu Eneh**, kulturproducent **Lilian Neo**, kulturproducent **Azra Dzaferovic-Lika**, ADB-planerare **Edmon Dolaian**, planerare av webbtjänsten **Katja Kaila**, tf. planerare av webbtjänsten **Elina Huhta**, informatör **Martta Louekari** samt scenograf och inredare **Faruk Lika** för produktion av mångsidig information för och om invandrare

Helsingfors stads kulturcentrum Caisa grundades 1996 som en internationell mötesplats för invandrare och stadsbor. På drygt tio år har Caisa utvecklats till den viktigaste aktören som främjar kulturell mångfald i huvudstadsregionen. Caisa ordnar varje år hundratals evenemang, där antalet deltagare stiger till över 100 000. På detta sätt förmedlas en betydande mängd information om å ena sidan den finländska kulturen och det finländska samhället till invandrarna men samtidigt om olika invandrargrupperns kultur till såväl finländare som användare som företrädar andra kulturer. I anslutning till Caisa arbetar en mängd föreningar och sammanslutningar. Invandrarna spelar en central roll som informationsproducenter.

En speciellt viktig informationskanal har blivit den *Infobank* (www.infopankki.fi) som upprätthålls av Caisa och samarbetsinstanserna och som erbjuder grundläggande information på 15 olika språk för invandrare om samhällets funktion och möjligheterna i Finland.

Kulturcentret Caisa är ett utmärkt exempel på invandrarnas förmåga att fungera som aktiva kunskapsproducenter, när de erbjuder grundläggande förutsättningar för det.

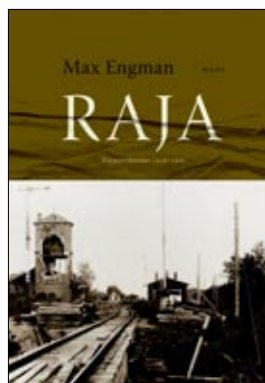
Redaktör **Eeva Luotonen** för radioarbete med programserierna *Kuka on kukin kirjallisuudessa* och *Jumalainen heinäkuu*



Radioredaktör Eeva Luotonen har förmåga att hitta nya och insiktsväckande perspektiv på även bekanta saker. I hennes program hörs också redaktörens omfattande kännedom om de saker hon behandlar. Luotonen är grundligt insatt i den finska litteraturen och kulturen. I sina program närmar hon sig litteraturen genom att stöda sig på facklitterära och vetenskapliga aspekter. Hon kopplar ihop förståelse och tolkning av litteratur med historia och samhälle på ett föredömligt sätt och ger ändå utrymme åt läsarens subjektiva läsupplevelse som grundar sig på hans eller hennes egen erfarenhet.

Eeva Luotonens omfattande programserie *Kuka on kukin kirjallisuudessa* gör lyssnarna förtroga med världslitteraturens personer och gestalter, verkliga och fiktiva. Programmet öppnar vägar till antikens och Bibelns gestalter, Petrarcas verk, doktor Jekylls och mister Hydes bakgrund och psykologin bakom sagornas evigt unge Peter Pan. Delegationen för informationsspridning ansåg också att redaktör Luotonen stod för en mycket betydande insats i Radio 1:s program på temat *Jumalainen heinäkuu*.

Eeva Luotonen har skapat sin radiokarriär är som redaktör, producent och redaktionschef vid Rundradions Radio 1. Hon fick Suomalaisen radio- ja tv-viihteen seura Studio Kymppis Eero Saarenheimo-pris 2006.



Professor **Max Engman** för verket *Raja. Karjalankannas 1918 – 1920* (WSOY)

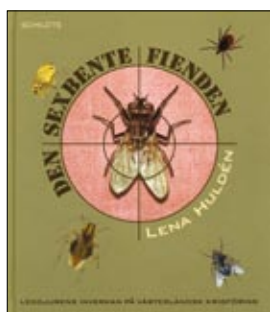
Finlands första steg som självständig stat var svåra. Relationerna till Sovjetryssland förblev spända ända till freden i Dorpat 1920 och även länge efter det. Som suverän stat måste Finland framför allt bevaka sina

statsgränser. Den lilla Systerbäck som skiljer Finland och Ryssland åt blev snart ett mikrokosmos som avspeglade Finlands utrikesrelationer. Utmed bäcken avgjordes också större internationella frågor.

Professor Max Engmans verk representerar den mikrohistoriska forskningsmetoden när den är som bäst. Från

enskilda händelser utmed Systerbäck öppnar sig ett brett perspektiv på den nationella och internationella situationen. Engman har fördjupat sig noggrant i källmaterialet. Hans tidigare forskning bidrar till förståelsen av hur ett imperium fungerar. Verket avslöjar också med hur liten erfarenhet och hur små resurser Finland byggde upp sin existens som självständig stad.

Engman, som är professor i allmän historia vid Åbo Akademi, är en erfaren historieforskare. Han har också fungerat som sakkunnig för regissör Lauri Törhönsens film *Raja 1918*, som berättar om författaren Jörn Donners far Kai Donners erfarenheter som gränskommendant. Filmen baserar sig inte på Engmans forskning, men den belyser på ett levande sätt den historiska situation som verket beskriver.

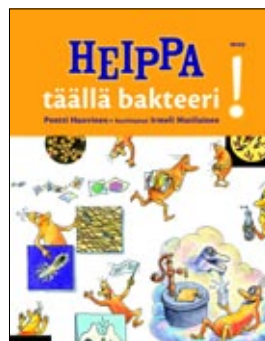


Filosofie doktor **Lena Huldén** för verket *Den sexbente fienden*, fi. *Kuusijalkainen vihollinen* (Schildts)

Segrar i krig tillskrivs ofta en avgörande betydelse som vägledare för mänsklighetens historia. Filosofie doktor Lena

Huldéns verk visar att militära segrar eller förluster inte tillnärmelsevis alltid har avgjorts av fältherrarnas genialitet. De verkliga segrarna har varit loppor, löss, kackerlackor och andra insekter – arméernas sexfotade fiender. De sjukdomar som de spridit har dödat långt flera soldater än vad som fallit i strid. Napoleon besegrades inte av Rysslands vinter, som det ofta påståtts, utan i verkligheten krossades hans arme av en klädlus som intagit soldaternas uniformer. Den fläckfeber som den orsakade dödade tusentals soldater och förstörde till slut la Grande armées stridsmoral.

Huldéns verk är flytande och sakkunnigt skrivet. Trots sitt makabra tema är det t.o.m. roligt. Verket baserar sig på stark sakkunskap: Huldén är själv både historieforskare och entomolog. Insekternas betydelse som sjukdomsalstrare är visserligen känd från tidigare, men trots detta har de inte använts för att förklara krigshistoria. Uppenbarligen har det varit svårt för människan att erkänna att insekternas makt ofta har varit större än arméernas och fältherrarnas. Huldén påminner emellertid oss om att när man tagit hotet från insekterna på allvar har det varit en avgörande hjälp i krigsansträngningarna framför allt i andra världskriget och efter detta och att militär framgång i sista hand grundar sig på erkännandet av fakta. Framför allt är verket ändå en högklassig presentation av sjukdomarnas internationella kulturhistoria.



Professor **Pentti Huovinen** och illustratör **Irmeli Matilainen** för verket *Heippa, täällä bakteeri!* (WSOY)

Människan klarar sig inte utan bakterier och andra mikrober. Mikrober finns på ett otal ställen på och i människan: huden, tarmarna, slemhinnorna; en vuxen människa bär på samman-

lagt ungefär ett och ett halvt kilo. Hela denna mikrosamling hjälper sin värd på många olika sätt. Olika mikrober finns också överallt i vår omgivning, t.ex. i jorden, träden, växterna och djuren, insekterna. En del mikrober är också farliga, t.o.m. dödligt farliga, t.ex. de virus som orsakar blödarfeber.

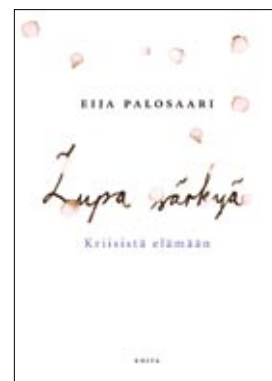
Forskarprofessor Pentti Huovinen har skrivit en ovanligt klar och åskådlig bok för barn och ungdomar, där han går igenom både mikrober som är nyttiga och sådana som är skadliga för människan. Mikrobernas roll som sjukdomsalstrare förklaras enkelt och lättfattligt. Bokens perspektiv är brett, eftersom han inte närmar sig mikroberna endast ur hälsoperspektiv, utan läsaren lär sig att förstå mikrobernas roll som matförfärrare, betydelsen av rent vatten, vikten av att tvätta händerna eller varför svett luktar.

Irmeli Matilainens illustrationer passar väl ihop med texten och åskådliggör den på ett levande sätt.

Heippa, täällä bakteeri! är en realistisk, sakkunnig och rolig faktabok, som lyckas i sitt syfte: bokens information och lärdomar smälter lätt in som en del av vårt vardagsbe- teende.

Psykologie doktor **Eija Palo- saari** för verket *Lupa särkyä* (Edita)

Psykologie doktor Eija Palo- saari klär de känslor, tankar och kroppsliga reaktioner som förorsakas av uppskakande erfarenheter i ord. Verket *Lupa särkyä* hjälper oss att förstå att såväl de våldsammaste känslostormar som likaväl avsaknaden av känslor är helt normala reaktioner i krissituationer. Palo- saari förmedlar den visdom hon förvärvat i såväl praktiskt krisarbete som forskarens roll att möta en krissituation och en närs- tående som upplevt en kris.



I den svåra konsten att popularisera psykologiskt vetande lyckas Palosaari med att kryssa på ett ansvarsfullt, pålitligt och lidelsefritt sätt. Boken ingjuter styrka genom att ge tro på möjligheterna till återhämtning och förlåtelse. Med respekt för olika människors individuella sätt att reagera hjälper Palosaari dem som befinner sig i en tragisk situation att inse att var och en har lov att lida smärta men och också möjlighet att läka.



Professor **Esko Valtaoja** för den vetenskapsinformativa boktrilogin *Kotona maailman-kaikkeudessa* (2001, Ursa) (sv. *Hemma i världsrymden*), *Avoim tie. Kurkistuksia tulevaisuuteen* (2004, Ursa) och *Ihmeitä. Kävelyretkiä kaikkeuteen* (2007, Ursa)

Professorn i rymdastronomi Esko Valtaoja från Åbo steg i 2007 års *Vetenskapsbarometer* vid sidan av gen-

Trivialiserar fiktionen fakta?

Liisi Huhtala

Litteraturforskaren, författaren Merete Mazzarella markerar i sitt nya verk om Topelius *Ingen saknad, ingen sorg: En dag i Zacharias Topelius liv* (2009, fi. *Ei kaipuuta, ei surua. Päivä Zacharias Topeliuksen elämässä*) med asterisk de ställen som bygger direkt på källor, oftast Topelius egna texter. Verket följer de åldrande Topelius medvetandes ström under en dag. Mazzarella karakteriserar själv sitt verk som en essäroman. Slutorden redogör ingående för forskningen om Topelius.

Gränsen mellan fakta och fiktion inom litteraturen började suddas ut på 1990-talet, då genre-normerna och -skillnaderna även annars blev flytande och genrehybrider började uppskattas; "genrelitteratur" började betyda något enbart underhållande. Genrer uppfattades snarare som typer och flexibla familjer än som tidigare strikt avgränsade klasser. Samtidigt började man förstå också känslomässig och intuitiv kunskap som kunskap, och globaliseringen och medieringen påverkade uppfattningen om vad som är kunskap, hur den förmedlas och hur den lärs in.

I Finland har man av tradition värdesatt den fiktiva litteraturen högt bl.a. på grund av dess nationella uppgiftshistoria. Tidigare talade man ringaktande om s.k. brukslitteratur och avsåg med den områden i utkanten av den "rena" fiktionen av typen memoarer, biografier, dagböcker, essäer och reseskildringar. Numera är de populära föremål för litteraturforskning. Faktaboken tycks däremot hållas i sin grop: dess egen speciella retorik undersöks inte. Hur skiljer sig denna vetenskapens adoptivson från t.ex. vetenskapsboken och vilka undertyper har den?

Faktaboken är en publikgenre, en slags vetenskapens underhållning. Enligt historieforskare Mirkka Lappalainen (Helsingin Sanomat 5.7.2009) lämpar sig Mazzarellas verk väl även för en läsare som inte vet något om Topelius från tidigare, men för den som intresserad av hans produktion lönar det sig inte att ta itu med den som första verk. Saken torde vara precis tvärtom: all facklitteratur, även en sådan här mellanform av personhistoria och skönlitteratur, förutsätter att läsaren har förhandskunskaper om föremålet, som det sedan känns belönande att berika och precisera. Just i detta fall får den som läst Topelius tidigare ny kunskap om Topelius inre författarliv som man inte når med historie- och litteraturforskning, via en annan författares upplevelse. Den information som är markerad med asterisker känns snart som mindre betydelsefull än den som inte är markerad och hela åtskillnaden som onödig.

Detsamma gällde Mazzarellas verk om Fredrika Runeberg (*Fredrika Charlotta född Tengström: en nationalskaldshustru* 2007; fi), som belönades som årets vetenskapsbok. Fredrika Runeberg är förutom intensivt studerad även en så mytifierad författare att fakta inte längre just skiljer sig från fiktion när det gäller henne. För vissa läsare var verket alltför mycket en roman, för andra åter ett nytt, fungerande sätt att producera kunskap. Den senaste tidens uppenbara fiktiona-lisering av kunskapen har väckt även mera omfattande diskussion.

forskaren Leena Palotie och datateknikgurun Linus Torvalds fram som en av de få forskare i dagens Finland som också är kända bland den stora allmänheten. Valtaoja är en uppskattad vetenskapare men samtidigt oöverträfflig när det gäller att popularisera kunskap. Till skillnad från många av sina kollegor har han också vågat ge ut av sig själv. Esko Valtaoja gör forskningen mänsklig, lättare att närma sig. Förhoppningsvis uppmuntrar detta unga att våga sig in på forskarbanan.

Den sista delen av Esko Valtaojas trilogi, *Ihmeitä*, kom ut 2007. Serien har väckt ovanligt bred uppmärksamhet, den första delen *Kotona maailmankaikkeudessa* (*Hemma i världsrymden*) som kom ut 2001 vann Fakta-Finlandia-priset 2002. Den andra delen i trilogin, *Avoim tie*, kom ut 2004.

Tack vare sina verk har Valtaoja på 2000-talet stigit fram som ett av den populärvetenskapliga litteraturens obestridliga finländska toppnamn.

När läsaren beger sig in i gränsområdet mellan fakta och fiktion, faktionen, blir hans s.k. läs-kontrakt oklart. Mottagandet av Helena Sinervos Finlandia-roman *Runoilijan talossa* (2004) kan tas som exempel: hur ska man läsa ett verk som saluförs som en roman men som i efterordet säger sig vara helt och hållet baserat på Manner-forskningen (som det på tal om det bedrivs grov rovdrift på i verket)? Har man bara berättat det sannolika, som fallet i allmänhet är i romaner, eller den bokstavliga sanningen, och om det är sant, är det rätt och rimligt mot en person som faktiskt levat? Redan Aristoteles konstaterade som känt att historien berättar sanningen, skönlitteraturen det sannolika. Problematiken hos gränsområdet mellan fakta och fiktion belyses också av att historiska romaner har börjat förses med källförteckningar. Mirkka Lappalainen hoppas att Mazzarella skulle ha valt sida, med andra ord klarare fiktion.

Professorn i rymdastronomi Esko Valtaoja framförde nyligen, när han öppnade diktveckan i Kajana, att vetenskap och poesi inte är varandras motsatser utan vardera ett försök att erövra världen (Kaleva 3.7.2009). Man kunde tillägga att varderas effekt på läsaren är åtminstone delvis beroende av hur den passar in i vår allmänna och gemensamma livserfarenhetskunskap och vårt vardagsförnuft. Valtaoja kungjorde även för oss den s.k. tredje kulturen, som bygger en bro mellan de humanistisk-samhällsvetenskapliga och teknisk-vetenskapliga synsätten, och nämnde som goda exempel kosmologen Kari Enqvists och docenten i matematik Osmo Pekonens skrivelser. Säkert är det också så att utmaningen när det gäller att publicera faktisk kunskap är, oberoende av vilket medium som används, att göra grunderna i bl.a. biovetenskaper, genmodifiering och miljöforskning till allmän medborgarkunskap. Åtminstone så att vi själva demokratiskt kan formulera vår ståndpunkt till den gemensamma framtiden och att vi – som Valtaoja säger – ser in i den framtiden med hjälp av hela tiden växande vetenskaplig kunskap.

Mazzarella konstaterar i sitt efterord att hon blivit djupt fäst "vid den Topelius jag själv skrivit fram". Moderna biografi- och personhistorieteorier betonar också att författaren alltid skriver in sig själv i föremålet. Så gör också romanförfattaren och bägges etos är att vara medveten om detta och gärna också synliggöra det för läsarna. Forskarens närvaro i sin text har väckt mycket diskussion, delvis därför att den är beroende av hur man uppfattar forskningen, delvis därför att tanken på marknadsföring först kom fram i feministiska teorier. I själva verket är det fråga om det som tillkommer alla ansvarstagande forskare: att problematisera det egna jaget som forskningsredskap. I vår forskning på senaste år, t.ex. inom konst- och historieforskningen, finns det många vackra exempel på hur de egna utgångspunkterna, värderingarna och målen dryftas hela tiden, hur man inser att allt i grunden är fråga om tolkning och hur man övertalar, smeker och skämmer bort kunskapen utan att tvinga den. Och allt detta ges en tilltalande form som hyllar läsaren.

Sensitivitet, empati och fantasi är verkligen inte dygder bara för den som skriver fiktion, och fakta trivialiseras inte fast de behandlas lite ledigare än vad vi är vana vid.

Statspriser 2009

Undervisningsminister **Henna Virkkunen** delade ut informationsspridningens statspriser 15.4.2009 i statsrådets festvåning Smolna.¹



Akademiker **Olli Lehto** för en mångsidig livsgärning på området för vetenskaplig forskning och därpå grundad informationsspridning

Akademiker Olli Lehto (f. 1925) är en av vårt lands internationellt mest kända matematiker och en central vetenskaps- påverkare. Han disputerade för filosofie doktorsgraden redan 1949 och har därefter innehaft ett stort antal uppgifter inom forskarsamhället, bl.a. som professor i matematik vid Helsingfors universitet 1961–88 samt som rektor och kansler för universitetet. Han var forskarprofessor vid Finlands Akademi 1970–75. Olli Lehto har varit gästprofessor i flera europeiska länder, Förenta staterna, Indien, Israel och Japan. Han var generalsekreterare för Internationella matematikunionen 1983–90 och ordförande för Delegationen för Vetenskapsakademierna i Finland 1979–98.

Under de senaste årtiondena har universitetens uppgifter fokuserats på inte bara forskning och undervisning utan också samhälls- och verksamhetsfullhet. Detta är ett fält som Olli Lehto har arbetat kraftfullt för. Han har arbetat för att göra vetenskapen känd bl.a. som ordförande för Delegationen för Vetenskapscentret Heureka 1991–97, medlem av förlagsaktiebolaget Otavas litterära delegation 1984–96 och medlem av förvaltningsrådet för aktiebolaget MTV 1985–88.

Olli Lehto har alltid varit litterärt aktiv. Som början på en litterär karriär av ny typ kan ändå betraktas författandet av Internationella matematikunionens historik. Den omfattande monografin *Mathematics without borders: A history of the International Mathematical Union* kom ut 1998. Följande år (1999) gav Lehto ut sitt memoarverk *Ei yliopiston voittanutta*, där han granskade Helsingfors universitet och sin verksamhet i olika uppgifter där.

Lehtos litterära aktivitet har under 2000-talet varit fokuserad på biografier över finländska matematiker. *Korkeat maailmat. Rolf Nevanlinnan elämä* kom ut 2001. Det är en

förtjänstfull vetenskapshistorisk helhetsbeskrivning av ett svårt ämne. För att beskriva och bedöma en matematikers liv och betydelse krävs ingående förståelse av vetenskapsområdet och förmåga att placera personen i fråga på det internationella och nationella fältet. Här har Lehto lyckats utmärkt. Samtidigt har han skapat en äkta och intressant bild av Nevanlinna även som människa.

I senare biografier har Lehto visat prov på ett allt mogenare kunnande även som historieskrivare. Verket *Oman tien kulkijat. Veljekset Vilho, Yrjö ja Kalle Väisälä* (2004) är en beskrivning av en matematiskt begåvad brödraskaras öden som bygger på ett omfattande källmaterial. Det kastar också ljus över ett av de internationellt mest framgångsrika finska företagens, Vaisala Oy:s, uppkomst och första skeden. Dubbelbiografen *Tieteen aatelia. Lorenz ja Ernst Lindelöf* kom ut 2008. Där granskar författaren olika skeden i livet och den vetenskapliga karriären för den matematiskt begåvade kaplanssonen Lorenz Lindelöf som avancerade till professor och adelskap och hans son Ernst Lindelöf. Lehtos sakkunniga och väl skrivna verk skulle utan tvekan vara intressanta även i översättningar till internationella språk, eftersom de finländska matematikerna som de handlar om har varit exceptionellt kända och uppskattade även internationellt.

Akademiker Olli Lehto har fått många erkännanden och priser för sina meriter på den vetenskapliga forskningens område. Han är hedersdoktor vid flera inhemska och utländska universitet. Han var ovanligt ung när han fick titeln akademiker, bara 50 år, 1975. Bland de otaliga priserna som Lehto fått kan nämnas Suomen Kulttuurirahastos hederspris 1979, Pro Futura Europa-medaljen 1993 och Finska Vetenskapsakademins pris 1996. Däremot har Lehto inte belönats tidigare för sin mångsidiga livsgärning som vetenskapshistoriker och informationsspridare.

Krispsykolog, docent **Salli Saari** för mångsidigt tillämpning av kunskap baserad på vetenskaplig forskning vid hanteringen av krissituationer



Krispsykolog och docent Salli Saari, ledare för Finlands Röda Kors beredskapsgrupp av psykologer, förekom ofta i olika massmedier när de behandlade den tragiska skolskjutningen i Kauhajokki hösten 2008. Myndigheternas och massmediernas agerande hade förändrats avsevärt jämfört med dödsskjutningarna i Jokela året innan. Till detta bidrog i hög grad den debatt som förts i massmedierna. Den hade gjort att man lärt sig att på ett bättre sätt närma sig

¹ Undervisningsministeriets pressmeddelande 15.4.2009: http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2009/04/Tiedonjulkistaminen.html?lang=sv&extra_locale=sv

människor som blivit utsatta för en psykiskt extremt svår stressituation. Salli Saaris medverkan i offentligheten samt som utbildare av massmedierna och myndigheterna har varit synnerligen central.

Docent Salli Saari är en av vårt lands mest erfarna krispsykologer. Hon har närmat sig området både som forskare och lärare och som ansvarig krispsykolog i praktiska situationer. Förutom de tragiska skolskjutningarna i Jokela och Kauhajokki har Saari deltagit i behandlingen av dödssprängningen i Myyrmanni, bussolyckan i Konginkangas och terroristattacken i New York 2001, samtliga händelser som väckt mycket uppmärksamhet och debatt i massmedierna.

Den allt snabbare informationsförmedlingen, internets inverkan och förändringen i massmediernas verksamhetskultur har påverkat kommunikationen i krissituationer. Krispsykolog Salli Saari har kraftfullt fört fram hur nödvändigt det är att använda information grundad på vetenskaplig forskning i massmediernas och myndigheternas verksamhet. Hon har fäst särskild uppmärksamhet vid eftervården av våldssituationer. ”Debriefing” är ett begrepp som blivit känt även i Finland. Saari har bidragit till en bättre och djupare förståelse av nödvändigheten av psykologiska åtgärder i alla faser i eftervården av en kris – också vid långvarig vård av personer som genomgått en kris, när massmediernas intresse för händelserna redan har svalnat.



Professor, ordförande för redaktionsrådet **Maija Aksela** samt arbetsgruppen huvudredaktör **Jenni Västinsalo**, huvudredaktör **Veli-Matti Vesterinen**, webbredaktör **Venla Sandgren** och redaktionssekreterare **Suvi Korhonen** för högklassigt och innovativt redaktionsarbete med de av LUMA-centret utgivna *Jippo* – *Lasten luonnontiedeverkkokolehti* samt *Luova* – *Nuorten luonnontiedeverkkokolehti* (sv. *Kreativ* – *Naturvetenskaplig nättidning för ungdomar*)

De till ungdomar och barn riktade naturvetenskapliga nättidningarna *Luova* (sv. *Kreativ*) och *Jippo* förmedlar sökandets, finnandets och insiktens glädje. De är gränsöverskridande nya instrument för kunskap om naturvetenskapernas komplexa härva och främjande av ansvarsfull och hållbar användning av teknologi som grundar sig på denna kunskap. *Luova* och *Jippo* uppmuntrar till nyfikenhet genom att kombinera ett tydligt och glatt visuellt uttryck med ett starkt, interaktivt faktainnehåll.

Det riksomfattande LUMA-centret stöder och främjar

undervisning, inlärning och hobbyverksamhet i anslutning till naturvetenskaper, matematik och teknologi på alla stadier från förskola till universitet. Professor Maija Akselas insats som koordinator och idérik organisatör av LUMA-projektet har varit central. Hennes fingeravtryck syns i form av god information och informationsspridning, även i de naturvetenskapliga nättidningarna *Luova* och *Jippo*.

Webbadresser:

<http://www.helsinki.fi/jippo/>

<http://www.helsinki.fi/luova/>

<http://www.helsinki.fi/kreativ/>

Huvudredaktör **Antti-Pekka Pietilä** för verket *Pankkikriisin peitellyt paperit*

(Art House) samt ett högklassigt arbete som ekonomijournalist som visat prov på ingående behärskning av ämnet

Ekonomiredaktör Antti-Pekka Pietilä (f.1954) belönas för ett långt arbete som journalist, där han har fört fram och rätt ut vändpunkterna i vår egen tids ekonomiska historia, framför allt avgöranden och händelsekedjor som hänför sig till banker och ekonomisk politik.



I flera av sina verk har Pietilä rätt ut bankkrisen i början av 1990-talet genom att med journalistiska informationsåtervinningsmetoder intervjua, läsa och kombinera information ur olika källor. Han har iakttagit de grundläggande journalistiska dygderna: kritiskhet och oeftergivlighet. Pietilä har inte gett efter för dem som anser att ”det inte längre finns något att utreda” i anslutning till bankkrisen, utan han har fortsatt med sitt arbete och fört fram samhällseligt viktig information om bl.a. behandlingen av bankkrisens offer. I sina artiklar har han modigt ställt sig på deras sida som inte just har fått sin egen röst hörd i bankkriserna – människor som i det hårda spelets villervalla förlorade allt.

Information eller underhållning?

Martti Paananen

När Kalle eller Pirjo Virtanen kommer hem från jobbet orkar de inte alltid ta upp en faktabok eller titta på en tv-dokumentär. En inhemsk eller utländsk såpopera, en lätt roman eller en tidskrift kan vara ett mera lockande alternativ.

Varför måste människan över huvud veta? Nåja, så mycket måste var och en veta att man klarar sig i livet och kan sköta sina egna angelägenheter. I dag innebär emellertid redan skötseln av de egna ärendena fortlöpande inhämtande av ny kunskap. Vardagliga skatte-, försäkrings- och bankärenden är tämligen komplicerade helheter om man vill förstå dem på djupet. För dem som är i arbetslivet hör inhämtande, behandling och behärskande av ny information till vardagen. Vår kapacitet för kunskapsbehov har en tendens att bli fylld redan innan vi hunnit hem.

Den som populariserar vetenskap har två motstridiga motiv. Å ena sidan iver och brinnande intresse att i någon form publicera kunskap som man själv och andra hittat, och å andra sidan ekonomiska realiteter. Att arbeta som fast anställd vetenskaplig redaktör är för många ett drömyrke. Då får man månadslön och kan popularisera av hjärtans lust. Det finns dock mycket få sådana arbetsplatser och även det jobbet kan bli något man gör bara för brödfödan. Antingen får man lust att gräva ner sig djupare i någon vetenskapsgren eller så kommer de ramvillkor som vetenskapen själv ställer emot och man börjar få nog.

Nyhetströskeln överskrids lätt när det publiceras en medicinsk undersökning som berättar om rödvinets positiva verkningar för hälsan. I tv-nyheterna ryms inte och i kvällstidningen vill man nödvändigtvis inte ha exakt information om vad som i själva verket har sagts i undersökningen. Alltså vilka mängder, enligt vilken tidtabell och vilka andra specialvillkor som måste beaktas för att de positiva verkningarna ska uppnås.

Redaktören brinner av lust att få publicera nyheten snabbt, det finns inte nödvändigtvis tid att gräva djupare i saken. Det uppstår information som är bara en delsanning och den kan t.o.m. säljas på ett sätt som avviker mycket från det ursprungliga forskningsresultatet. Är det då fråga om en lögn – medveten eller omedveten? Eller är det underhållning?

Vetenskap och underhållning behöver inte vara varandras motsatser. Den tillfredsställelse som vetande och underhållning ger riktar sig delvis mot skilda sidor hos människans erfarenhets- och medvetandevärld. Å andra sidan är kunskapshunger delvis känslobaserat välbehag som kommer av insikt och den makt som kunskap innebär.

Att jämföra vetenskap och underhållning är lika fruktbart som att börja fundera på om en fotbollsmatch är viktigare än en konstutställning. Det rätta svaret är beroende av vem som svarar och t.o.m. svarstidpunkten.

Vetenskap kan också förmedlas med hjälp av underhållning. Jag kommer att tänka på Albert Barrillés klassiska *Det var en gång*-serier från 1970- och 1980-talen. De är vetenskaplig underhållning när den är som bäst. Också vuxna lär sig mycket genom att titta på dem tillsammans med barn.

Och hur är det med frågesporter och olika frågelekar? Det är ju programformat med många tittare. Är de vetenskap? I princip kunde de vara det, men det är fråga om fragmentariska kunskaper vars betydelse för andra saker inte behandlas. Frågelekar kan vara bra för att bättra på kunskaperna, men en världsbild som bygger enbart på dem är mycket speciell.

Gränsen mellan vetenskap och underhållning blir diffus när man börjar fundera på t.ex. svininfluensan. Medierna vill berätta om dem. Hälsomyndigheterna vill berätta om den. För medierna är det en nyhet, myndigheterna vill skydda medborgarna genom att ge dem information. Virussjukdomar som växer till pandemier återkommer oundvikligen med några års eller årtiondens mellanrum. Den vanliga influensan når Norden varje höst, på den södra halvan av jordklotet lever den när vi har vår. En pandemi är i princip bara en aggressivare version, och en del av dem som insjuknat dör oundvikligen. I princip är allt detta allmän kunskap.

Men vilket budskap vill man förmedla till läsarna, lyssnarna eller tittarna om svininfluensan? Skräck och rädsla? En känsla av säkerhet? Bekymmerslöshet? Få människor orkar leva enbart på officiella

sannolikheter och torr information. Några döda människor på andra sidan jordklotet räcker inte till för kaffeпаussamtalet, om man inte känner de döda, om de inte dött på något speciellt sätt eller om det inträffade inte kan utgöra ett hot mot dem som diskuterar saken.

Redaktörens fråga är: vad betyder denna influensa för målgruppen för mina medier? Då duger det inte som svar att vi fortsätter att forska i saken, det är fortfarande för tidigt att säga något, vi återkommer till saken om en vecka, en månad, ett år eller ett decennium. Redaktören vill inte vänta, han vill ha en nyhet. Alla som förmedlar ett budskap har sina egna motiv och budskapet bearbetas i enlighet med det. En tidning som lever på lösnummer säljer med rubriker som appellerar till människors nyfikenhet, önskan att tjuvtitta eller andra medvetna eller omedvetna känslområden.

I princip säljer varje bok som populariserar vetenskapen på samma sätt. Pärmens, bokens titel, baksidans reklamtext strävar i grunden bara efter att boken ska köpas. Även den finaste bok som saknar läsare är betydelselös.

Förskjutningen mot underhållning är oundvikligen en sak som vetenskapspopulariseringen stöter på. I underhållningens namn får man ändå inte börja krypa under ribban, något som tyvärr inträffar ofta. Om den litteratur som marknadsförs som vetenskapliga skulle minska, skulle kvaliteten förbättras.

Som underhållning kan räknas redan det att en bok är välskriven. Allt som är välskrivet är ändå inte underhållning. De bästa vetenskapliga verken är goda läsupplevelser i sig själva och ger dessutom ny kunskap, men också känslupplevelser.

Vetenskaplig redaktör, filosofie doktor **Katja Bargum** och professor **Hanna Kokko** för verket *Kutistuva turska ja muita evolution ihmeitä* (WSOY, sv. *Torsken som krympte och andra evolutionära mirakel*, Söderströms)



Vetenskaplig redaktör Katja Bargums och professor Hanna Kokkos bok *Kutistuva turska* är en fräsch och fryntlig beskrivning av evolutionens under. Den är en omfattande, vetenskapligt kompromisslös och intellektuellt inspirerande beskrivning av det naturliga urvalets dynamik, människan och sökandet efter lycka som ruskar om fördomarna. Boken visar på evolutionens överraskande och vackra men ibland blinda kraft. *Kutistuva turska* beskriver också hur de snabba, av människorna förorsakade miljöförändringarna medverkar till biologisk utarmning och till att naturens mångfald snabbt försvinner.

De fascinerande berättelserna i *Kutistuvan turska* lär läsaren att värdesätta inte bara naturen utan också naturforskarna, som genom sitt arbete utökar mänsklighetens kunskapskapital. Samtidigt utökar forskarna vårt kulturkapital,

särskilt när kunskapens sprids från expertkretsar till en större grupp av nyfikna. Bargum och Kokko har lyckats på ett lysande sätt med detta arbete. Deras arbete betjänar inte bara informationsspridningen utan också vetenskapsfostran. *Kutistuva turska* berättar om forskningen och dess principer, och verket förmedlar också vetenskapens glädje.

Danskonstnär, koreograf **Reijo Kela** för samhälleligt ställningstagande och tankeväckande dansproduktioner samt redaktör **Hannele Jyrkkä**, författare



Jalo Heikkinen, professor **Heikki Laitinen**, bildkonstnär, kurator **Erkki Pirtola** och forskare **Tiina Suhonen** för verket *Hetken kannattelijä. Ainutkertaisia tanssihetkiä Reijo Kelan kanssa* (Maahenki)

Vi har vant oss vid att betrakta modern dans, på samma sätt som teater, som ögonblickskonst, vars betydelse baserar sig på ett engångsmöte med publiken; när föreställningen är över finns inte föreställningen längre.

Hannele Jyrkkä och författarna till verket har sammantalt en bok om koreografen-dansaren Reijo Kela som inte bara dokumenterar hans redan 35 år långa konstnärskarriär utan också väcker dess avgörande ögonblick till liv på nytt. Detta sker också med de föreställningar som man

ursprungligen inte har sett live. Den elegant illustrerade boken påminner om den föreställande konstens mediedimension, den föreställande konsten får publik även genom videoinspelningar och nyhetsvideor.

Genom sitt eget arbete öppnar konstnären också perspektiv på vardagens händelser och samhällets brytningsskeden. Den föreställande konsten bär våra minnen kanske mera tidlöst än vad vi har föreställt oss. Reijo Kela Cityman från 1989 deltar i diskussionen om den ekonomiska depressionen utan någon ny föreställning. Utflyttningen från landsbygden och den enskilda människans kamp för att orka fick sin skarpsynta beskrivning redan för 20 år sedan. Reijo Kela är huvudperson i sina egna verk, men han glömmer inte konstnärspartnerskapet, oberoende om man talar om soloföreställningar på åkrarna i Suomussalmi eller i storstädernas gallerier och gatuvmiddel.

När man läser och bläddrar i boken *Hetken kannattelija* blir man övertygad om den föreställande konstens privata och samhälleliga betydelse. Det grafiskt storstilade verket är på konstnärens sida utan att för den skull förfalla till nostalgi. Den kunskap som finns laddad i konstnärens arbete och dansarens kropp kommer fram på ett enkelt och djupgående sätt.



Forskningschef, filosofie doktor, huvudredaktör **Heikki Nevanlinna** samt redaktionen filosofie doktor **Mikko Ales-talo**, filosofie doktor **Rai-no Heino**, filosofie doktor **Kirsti Jylhä**, filosofie doktor **Veli-Matti Kerminen**, filosofie kandidat **Tuomas Lau-rila**, filosofie magister **Anneli Nordlund**, filosofie doktor

Kimmo Ruosteenoja, filosofie doktor **Heikki Tuomenvirta**, filosofie doktor **Ari Venäläinen** och filosofie doktor **Timo Vihma** för verket *Muutamme ilmasto*. *Ilmatieteen laitoksen tutkijoiden katsaus ilmastonmuutokseen* (Karttakeskus)

Klimatförändringen till följd av å ena sidan naturens egna förändringsprocesser och å andra sidan de åtgärder som människan riktar mot miljön är en sak som redan i många års tid har varit i konstant rampljus. I debatten om klimatuppvärmningen har det hörts många sinsemellan motstridiga åsikter. Ändå är största delen av experterna enig om att jordens klimat blir varmare. Diskussionen har ofta störts av dålig kunskap om de använda termerna och t.o.m. missförstånd. Detta är förståeligt och naturligt, eftersom jordens klimat är en oerhört komplex helhet. För att sätta sig in i helheten har det krävts att läsaren tagit reda på saker ur tiotals

olika källor, av vilka största delen är utländska publikationer.

Det av Meteorologiska institutets bästa experter omsorgsfullt utarbetade verket *Muutamme ilmasto* rättar till denna situation på en gång. Det är fråga om ett exceptionellt omsorgsfullt och sakkunnigt med samtidigt lättförståeligt skrivet verk, som fungerar som såväl fackbok som handbok. Efter att man läst verket klarnar klimatets komplexitet för läsaren, liksom den specialterminologi som vanligtvis florerat i debatten. Boken är direkt givande att läsa och har ett vackert och klart språk. Illustrationerna är genomgående omsorgsfullt gjorda och bokens grafiska uttryck är åskådligt och lockar till att läsa boken. Verket är en pärla bland den facklitteratur som kom ut 2008 tack vare att det är resultatet av en stor expertgrupps noggranna prövning och omsorgsfulla samarbete.



Verksamhetsledare **Ulla Piela**, professor **Seppo Knuuttila**, professor **Pekka Laaksonen**, förlagsredaktör **Kati Lampela** och grafisk planerare **Markus Itkonen** för verket *Kalevalan kulttuurihistoria* (SKS)

Det kan lätt ses som en självklar lösning att belöna ett verk som handlar om Kalevalas kulturhistoria under nya Kalevalas jubileumsår. Av denna anledning krävs att man lyckats alldeles speciellt för att överskrida priströskeln.

Kalevalan kulttuurihistoria lyckades övertyga bedömare. Den är ett heltäckande och mångsidigt informationspaket, men dessutom öppnar den nya och modiga perspektiv på förståelsen av nationaleposet. Kalevala har granskats t.ex. i ljuset och skuggan av den marxistiska tolkningen samt utgående från Lotta Svärd-organisationens kvinnobild. Också Kalevalas hemliga lära har fått ett eget kapitel – en mytisk tolkning inlindad i teosofi, antroposofi och folkdiktning.

Över tjugo författare har deltagit arbetet med *Kalevalan kulttuurihistoria*. Trots detta bildar den en enhetlig helhet. Tack vare redaktionen och förlagsredaktörens omsorgsfulla arbete har man lyckats rensa bort onödiga upprepningar och motstridigheter. Verket är språkligt klart och lättläst. Det är exceptionellt rikt och mångsidigt illustrerat. Den högklassiga och njutningsfulla helheten kompletteras av skicklig grafisk planering. *Kalevalan kulttuurihistoria* visar på ett bra sätt på den stora betydelse som ett högklassigt och kunnigt redaktionsarbete har vid framtagandet av högklassiga fackböcker.

Informationsspridningens projektstipendier

Informationsspridningens stipendier beviljas för fullföljandet av arbetsplaner som främjar informationsspridningen. Projektstipendier kan beviljas personer eller arbetsgrupper. Ändamålen kan vara författande av facklitteratur, framställning av radio- och TV-program, författande av tidnings- och tidskriftsartiklar samt genomförande av andra sådana projekt som kan anses främja en bred informationsspridning i vårt land. Stödet omfattar CD-ROM:ar, DVD:ar, videoproduktion, webbsidor samt multimedieprodukter. Vid beviljandet har det kreativa arbetets andel betonats, eftersom finansieringen är otillräcklig för det tekniska genomförandet.

Stipendier beviljas inte för skönlitterära produkter, vetenskapligt arbete, utarbetandet av läroböcker eller överläggning av verk.

Under verksamhetsperioden framskred beviljandet av stipendier för informationsspridning på två fronter: År 2009 steg anslaget för informationsspridningens stipendier med 17 000 euro, till sammanlagt 165 000 euro. Stipendieansökningarna kunde för första gången inlämnas elektroniskt, på webben.

År 2007 inkom 224 ansökningar, 2008 176 ansökningar och 2009 178 ansökningar. År 2007 söktes finansiering till ett sammanlagt belopp av cirka 1 235 000 euro, 2008 cirka 880 000 euro och 2009 cirka 1 000 000 euro.

Beviljade stipendier 2007

Delegationen för informationsspridning har delat ut 148 000 euro till projekt som främjar informationsspridning i olika medier. Delegationen fick ta emot 224 ansökningar. Den sökta finansieringen uppgick till sammanlagt cirka 1 235 000 euro. Delegationen stödde sammanlagt 44 projekt, varav tre är halvåriga arbetsstipendier.

Anslagen för översättning av facklitteratur

Risto Nieminen, Reetta Kettunen

Facklitteratur är informationsspridning och den har en klar betydelse som utvecklare av kulturen och skildrare av tiden. Den inhemska vetenskapsjournalismen, informationsspridningen och facklitteraturen upprätthåller, utvecklar och berikar tillsammans de nationella språken i såväl vetenskapens som vardagens informationsförmedling.

Särskilt anslagen för översättning av facklitteratur har debatterats i massmedierna. De stipendier som delegationen för informationsförmedling beviljar för kunskapsprodukter är inte inriktade på att stödja översättningar. Denna linje är föremål för omfattande kritik.

I debatten har man dock inte tillräckligt kommit ihåg de andra offentligt finansierade formerna av stöd för facklitteratur, t.ex. det stöd som FILI beviljar och de s.k. biblioteksersättningarna.

År 2009 stödjer informationscentralen för Finlands litteratur FILI facklitteratur som publiceras på nationalspråken med sammanlagt 95 500 euro. Summan består av två stöd: stödet för översättning till finska av utländsk facklitteratur (51 566 euro) och stödet för utgivning och översättning av facklitteratur som publiceras på svenska i Finland (43 934 euro).

Systemet med biblioteksstipendier är en stödform som inrättades på 1960-talet. Stödet är en slags ersättning till författare och översättare för att deras verk är tillgängliga avgiftsfritt i allmänna bibliotek. Bara 10 % av biblioteksstipendierna reserveras för facklitteratur. Av dessa 10 % går en andel på 16 % till översättarna. I våras utdelades 52 929 euro i stipendier till översättare och 240 450 euro till författare som utför skapande litterärt arbete.

Informationsspridning är också annat än faktaböcker. Stipendierna för informationsspridning höjdes med 17 000 euro 2009 (nu 165 000 euro). Motivering var bl.a. det ökande behovet av att stödja kunskapsprodukter för specialgrupper, t.ex. invandrare.

På det hela taget når de offentligt finansierade former av stöd för facklitteratur ändå inte upp till samma nivå som stödet till skönlitteraturen. Det vore skäl att allvarigt diskutera hur stödet för kunskapskulturen kunde fås upp på samma nivå som det offentliga stödet till annan litterär kultur.

(Artikeln har tidigare publicerats i tidningen Tiedetoimittaja (2/2009))

Halvårsstipendier

1. **Kajanne, Kirsti**, Stockholm

Faktaboken Käenpesän kasvatit 8000 €

2. **Kemppainen, Jouni**, Helsingfors

Faktaboken Paha maisema -vuoden 1918 teloitus- ja murhapaikat 8000 €

samt två personer som inte vill att deras uppgifter offentliggörs.

Övriga projekt

3. **Aarnipuu, Tiia**, Helsingfors

Transsukupuolen muunnelmia, faktabok om könets mångfald 3000 €

4. **Arkimies, Kirsikka**, Ylöjärvi

Faktaboken 15 näkökulmaa lastensuojeluun 3000 €

5. **Forssell, Jarno**, Esbo

Faktaboken Hyvät mediasuhteet 2000 €

6. **Holvas, Jakke**, Helsingfors

Essäsamlingen ”Isä ja vauva”, faktabok 3000 €

7. **Hyttinen, Elsi**, Helsingfors

Faktaboken Lukemattomat sivut – kirjallisuuden arkistot käytössä 4000 €

8. **Hällström, Lotta-Elina**, Porvoo

Oman elämänsä ihanin – en faktabok som behandlar förebyggande av ätstörningar 2000 €

9. **Johansson, Frank**, Helsingfors

De mänskliga rättigheternas värld 2500 €

10. **Järvi, Ulla**, Halikko

Asiantuntija mukaan en handbok om expert- och vetenskapskommunikation 2500 €

11. **Kajava, Maija**, Helsingfors

En somalisk-finsk-somalisk ordbok 1000 €

12. **Kekäläinen, Annu**, Helsingfors

Faktaboken Leirikirja 4000 €

13. **Kohonen, Iina**, Helsingfors

Vandringsutställningen Sputnik 50 vuotta 1000 €

14. **Kotilainen, Lari**, Vanda

En faktabok för barn om språk 3000 €

15. **Lagerstedt, Ilpo**, Helsingfors

Faktaboken Miehitettyjen kuultojen historia 1000 €

16. **Lampinen, Anne**, Helsingfors

En biografi om Ville Vallgren 4000 €

17. **Larivaara, Meri**, Helsingfors

Köyhyyskirja: Kertomuksia arkipäivän köyhyydestä 4000 €

18. **Laukka, Maria**, Tammisaari

Artikelserien Tekijät esiin 400€

19. **Lehtinen, Tiina**, Helsingfors

Unga inför förändringsutmaningar 3000 €

20. **Liede, Riitta**, Åbo

DVD om den finländska skolans know-how för Afrika 2500 €

21. **Lindblom, Johanna**, Esbo

Lahja Elämälle en bok om organtransplantationer 5000 €

22. **Loikkanen, Sisko**, Esbo

Hur naturvetenskapliga fynd görs 4000 €

23. **Meijas-Ojajärvi, Iilana**, Helsingfors

Faktaboken Venäjän maalaustaide 5000 €

24. **Metsämuuronen, Jari**, Helsingfors

Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä 4:e upplagan 2000 €

25. **Mikkanen, Raili**, Helsingfors

En biografi 2000 €

26. **Näre, Sari**, Helsingfors

Ett projekt som gäller ett storverk om barn- och ungdomstid som skadats av kriget 3000 €

27. **Pesonen, Anni**, Esbo

Vardagsliv på Bibels tid 3500 €

28. **Pesonen, Hannu**, Esbo

Faktaboken Hiekalle rakennettu elämä – taistelu Länsi-Saharasta 3000 €

29. **Pyykkö, Risto**, Rovaniemi

Yhden miehen sota – Bassängmotståndaren Väinö Ukolas liv 3000 €

30. **Rautkallio, Hannu**, Esbo

Finlands kriser 1958 och 1961 i ljuset av nytt dokumentmaterial 3000 €

31. **Repo, Kristiina**, Tammerfors

Webbpublikationen Stanislavski tänään 4500 €

32. **Salomaa, Ilona**, Birkala

Valkoinen intiaani – Personporträtt av Rafael Karsten (1879 – 1956) 2000 €

33. **Salonen, Jari**, Tammerfors

Faktaboken Nuorten metsäkoulu 4500 €

34. **Stenros, Jaakko**, Helsingfors

Faktaboken 2000-luvun supersankarit 2000 €

35. **Tanner, Riikka**, Helsingfors

Faktaboken Käheä-ääninen tyttö, kaalengo tjsaj! 3000 €

36. **Tapola, Soile**, Träskända

Elämää Tuusulan Rantatien taiteilijayhteisössä, faktabok för barn 2600 €

37. **Weegar, Ragna**, Vasa

Den österbotniska ladan -fackverk 4000 €

38. **Vuorela, Ville**, Vanda

Faktaboken Pelintekijän käsikirja 3000 €

39. **Ylinen, Jouni**, Reso

Motion för att förebygga och självbehandla depression och ångest 4000 €

samt tre personer som inte vill att deras uppgifter offentliggörs.

Beviljade stipendier 2008

Delegationen för informationsspridning har delat ut 148 000 euro för projekt som främjar informationsspridning i olika medier. Till delegationen inkom 176 ansökningar. Den sökta finansieringen uppgick till sammanlagt cirka 880 000 euro. Delegationen stödde sammanlagt 37 projekt, varav sex beviljades halvåriga arbetsstipendier.

Halvårsstipendier

1. **Björklund, Tom**, Esbo

Faktaboken Mammutin aika, 8000€

2. **Ranta, Sirkka-Liisa**, Kuhmoinen

Faktaboken Naisten työt, 8000€

3. **Rustanius, Seppo**, Helsingfors

Filmen Sulavesi - suomalaisia Muurmannin legioonassa, 8000€

4. **Vanhanen, Hannu**, Tammerfors

Faktaboken Lehtikuvan saaliit ja saalistajat, 8000€

5. **Virtanen, Hannu**, Helsingfors

Faktaboken Käytännön selko-opas, 8000€

samt en person som inte vill att uppgifterna offentliggörs.

Övriga projekt

6. **Aksela, Maija**, Helsingfors

Jippo, webbtidning för barn, 3000€

7. **Ampuja, Outi**, Träskända

Faktaboken Oikeus hiljaisuuteen, 1700€

8. **Asola, Aki**, Helsingfors

Faktaboken Iloinen demokratia - tiekartta moderniin kansanvaltaan, 5000€

9. **Björkman, Johanna**, Helsingfors

Faktaboken Vanhojen elokuvateatterin interiöörit, 4000€

10. **Erchova, Natalia**, Helsingfors

Internetprojektet Suomi, Ruotsi ja Venäjä, tuhat vuotta naapureina, 3000€

11. **Harju, Juhana**, Helsingfors

Faktabok om förebyggande av osteoporos, 4400€

12. **Hazard, Kaarina**, Helsingfors

Faktaboken Avara luonto, 5000€

13. **Heusala, Kari**, Tammerfors

Naisen orgasmikirja, 3000€

14. **Isaksson, Pekka**, Esbo

Faktaboken Orjuuden historia (arbetsgruppsprojekt, arbetsgruppens andra medlem är universitetslektorn, docent Jouko Jokisalo), 2000€

15. **Kivelä, Sirkka-Liisa**, Åbo

Faktaboken Luova vanhuus, 5000€

16. **Knuuttila, Maarit**, Jyväskylä

Faktaboken Kynä ja kauha: keittokirjojen kulttuurihistoriaa, 4000€

17. **Lampinen, Jouni**, Rasivaara

Faktaboken Suomen ensimmäinen jalkapallotähti - Aulis Rytkönen, 1000€

18. **Lehtola, Veli-Pekka**, Uleåborg

Faktaboken Suomen saamelaiset 1900-luvulla, 4000€

19. **Leivo, Mauri**, Paippainen

En faktabok om fåglar, 3000€

20. **Leppänen, Airi**, Helsingfors

Mänskliga rättigheter och demokrati i Ryssland – en omöjlig ekvation? 3000€

21. **Linna, Martti**, Husula

Faktaboken Metsänhoitoa Suomen Karjalan kannaksella, 2500€

22. **Meriläinen, Rosa**, Tammerfors

Feministin käsikirja, 5200€

23. **Pajukaarre, Liisa**, Heinävesi

Faktaboken Johannes Karhapään elämä (1884 - 1918), 3900€

24. **Raevaara, Tiina**, Sibbo

Inrättande av en vetenskapsavdelning i litteratur- och kulturtidningen Särö, 1800€

25. **Saarnia, Pirjo**, Kukkila

Faktaboken Irti makeanhimosta, 3000€

26. **Salo, Ulla**, Borgå

Faktaboken Perinnemaisemat ja niiden kasvit, 3000€

27. **Saxell, Jani**, Helsingfors

Faktaboken Vaihtoehtoinen USA, 2000€

28. **Sten, Jan**, Esbo

Faktaboken Din för evigt? Utmaningar med att ha företag i familjen, 2000€

29. **Sääksjärvi, Ilari Eerikki**, Nädendal

Faktaboken Tutkimusmatka sademetsään - lasten ja nuorten tietokirja maailman sademetsistä, 2500€

30. **Tarkka, Jukka**, Esbo

Faktaboken Hirmuinen asia - Sotasyyllisyys ja historian taito, 5000€

31. **Waronen-Rantamäki, Aune**, Kristinestad

Radio-ohjelma Aistimatka, 1500€

32. **Vekkelä, Pirkko**, Helsingfors

Faktaboken och utställningen Arkkitähdet – Rauni Palosen paperinukketaide, 3000€

33. **Vuorela, Ville**, Vanda

Faktaboken Elämäpeli, 2000€

samt tre personer som inte vill att deras uppgifter offentliggörs.

Beviljade stipendier 2009

Halvårsstipendier

1. **Arkimies, Kirsikka**, Siivikkala

Faktaboken Veljeni vartija, 9150€

2. **Gronow, Pekka**, Helsingfors

Fabianinkatu 15. Suomalaisen radioilmaisun synty, 9150€

3. **Kivimäki, Arto**, Riihimäki

Den tredje delen av projektet Antiikin taruja lapsille, 9150€

4. **Leino, Pirkka**, Åbo

Båtvarven i Åbo, 9150€

5. **Uotila, Kari**, S:t Karins

Fölis – en guide till Åbos medeltid, 9150€

Övriga projekt

6. **Airaksinen, Timo**, Helsingfors

Faktaboken Laadun filosofiaa, 2000€

7. **Brantberg, Robert**, Uleåborg

En biografi om krigsmarskalken Johan August Sandels, 3000€

8. **Cacciatore, Raisa**, Esbo

Erityisen ihana lapsi, bok till stöd för interaktion, 4500€

9. **Cacciatore, Raisa**, Esbo

Webbstöd för tidig interaktion, 2000€

10. **Clayhills, Henrietta**, Åbo

Research och manus för Vetenskapliga fotavtryck - en dokumentärserie för tv, 6500€

11. **Ehrnrooth, Jari**, Helsingfors

Faktaboken Miten elämä täyttää? Itsensä toteuttaminen velvollisuutena muita kohtaan, 5000€

12. **Forsman, Dick**, Kyrkslätt

Owls, 4000,00€

13. **Gyllenberg, Petra**, Åbo

Sanatoriearkitektur och -liv i Finland, 4000€

14. **Heininen, Simo**, Borgå

Faktaboken Agricolan perintö. Paulus Juusteenin elämä, 2000€

15. **Hellman, Åsa**, Borgå

Konsthanterverk på 2000-talet / intervjuer med aktuella konsthanterverkare, 2000€

16. **Hintsanen, Päivi**, Jyväskylä

Upprätthållande och utvecklande av sidorna Coloria och Coloriasto, 2000€

17. **Hollender, Outi**, Åbo

Armas, 2500€

18. **Hurskainen, Eeva**, Helsingfors

Faktaboken Om livet för somaliska flyktingar bosatta i Finland, 2000€

19. **Hänninen, Ville**, Helsingfors

En faktabok som behandlar en självbiografisk serie, 1500€

20. **Jäppinen-Koivukoski, Leena**, Tampere

Faktaboken Herra Saidelsson ja tervatehtaan salaisuus, 4000€

21. **Kivihalme, Kaisa**, Helsingfors

Faktaboken Tuntematon emäntä, 2400€

22. **Koivunen, Taina**, Helsingfors

Faktaboken Elävä puutarha. Elisabeth Kochin perintö, 2000€

23. **Konttinen, Seppo**, Helsingfors

Faktaboken Kallis ruoka, 2500€

24. **Kopomaa, Timo**, Helsingfors

Stadsterminologi, 2000€

25. **Kotilainen, Lari**, Vanda

Faktaboken Suomensuojelijan opas, 3000€

26. **Kullman, Jennika**, Helsingfors

Projektet Anti Depp, 1000€

27. **Kuvaja, Sari**, Helsingfors

Faktaboken Hyvä raha, 4000€

28. **Laaksonen, Jouni**, Kuhmo

Faktaboken Erämaat, 5000€

29. **Laipio, Matti**, Helsingfors

Projekt för att publicera intervjuer med den afroamerikanska musikens påverkare, 1525€

30. **Lehmijoki-Gardner, Maiju**, Helsingfors

Faktaboken Askeettien pidot. Syömisen etiikka uskontojen historiassa ja tänään, 3000€

31. **Lidman, Satu**, Helsingfors

Faktaboken Häpeä! Nöyryyttämisen ja häpäisemisen historia, 3000€

32. **Miettinen, Helena**, Tusby

Faktaboken Olipa kerran Pohjois-Inkeri, 2000€

33. **Moilanen, Paula**, Söderkulla

Faktaboken Vallan varjoissa - Elämää 1500-luvun maaseudulla, 4000€

34. **Peltokangas, Leena**, Tammerfors

De första afrikanerna, 4500€

35. **Pörhölä, Maili**, Putkilampi

Faktaboken Kiusattujen kehityspolut, 4000€

36. **Raevaara, Tiina**, Sibbo

Publicering av en vetenskapsavdelning i litteratur- och kulturtidningen Särö, 2000€

37. **Rajala, Pertti**, Vanha-Ulvila

En lättläst bok om marskalk Mannerheims liv, 3000€

38. **Saarinen, Kimmo**, Tiuruniemi

Butterflies of Europe: A photographic guide, 3000€

39. **Sundström, Mirja**, Helsingfors

”Elämänviisas hoitotätiäunni uhan alla Ghanassa”, 1500€

40. **Toiviainen, Pasi**, Helsingfors

Faktaboken Ilmastouhka ja ihmisjärki, 3000€

41. **Tähtinen, Leena**, Vemo

Faktaboken Universumi tietokoneessa, 4000€

42. **Vainio-Korhonen, Kirsi**, Helsingfors

Faktaboken Kätilö, piika ja hovirouva. Naisten ammatit ja työt varhaismodernissa Suomessa, 4000€

samt fyra personer som inte vill att deras uppgifter offentliggörs.

Systemet med inköpsstöd till biblioteken

Stödet för kvalitetsböcker är ett inköpsstöd som undervisningsministeriet årligen beviljar kommunernas bibliotek.¹ Inköpsstödet omfattar alla kommuner i Finland med undantag för de åländska kommunerna. Biblioteken får listor över titlar som utkommit i liten upplaga och som anses vara av hög kvalitet. De har i regel utkommit under föregående år och biblioteken kan beställa av dem för stödsumman.

Inköpsstödet till biblioteken är en litterär stödform. Titlarna kan ha ett annat format än en tryckt bok, t.ex.

1 Mera information om bibliotekens inköpsstöd <http://www.minedu.fi/OPM/Kirjastot/rahoitus/ostotuki/index.html>

litteratur på teckenspråk eller ljudböcker, men det är uttryckligen fråga om litteratur. Läroböcker, ordböcker och vetenskapliga undersökningar står utanför stödformen.

Delegationen för informationsspridning gör upp ett förslag för undervisningsministeriet till lista över faktaböcker som ska omfattas av inköpsstödet medan skönlitteraturen listas av statens litteraturkommission. Den av undervisningsministeriet godkända stödlistan för 2009 publiceras på BTJ-bibliotekstjänstens webbplats.¹

Delegationens övriga verksamhet

Seminarier och andra evenemang

Närmare programuppgifter om evenemang som delegationen ordnar och föredragen läggs i regel ut på delegationens webbplats.²

Åbo bok- och vetenskapsmessa 29.9–1.10.2006

Delegationen är ett av de samfund som var med och grundade Åbo bokmessa och den har varje år deltagit i evenemanget med en egen avdelning. Man har också producerat program kring bokmässan i samarbete med intressentgrupperna. Delegationens ordförande har sedan 2000 varit ordförande för bokmässans huvudkommitté och deltagit som medlem i arbetet inom vetenskapsmässans huvudkommitté. Delegationens generalsekreterare har deltagit i arbetet inom bokmässans huvudkommitté sedan sommaren 2006.

På Åbo bokmessa 2006 uppträdde också de nationella etiska delegationerna³ på delegationens avdelning

- Forskningsetiska delegationen (TENK)
- Riksomfattande etiska delegationen inom hälso- och sjukvården (ETENE)
- ETENEs medicinska forskningsetiska sektion (TUKIJA)
- Samarbetsgruppen för försöksdjursverksamhet (KYTÖ)
- Delegationen för bioteknik (BTNK)
- Gentekniknämnden (GTLK)

Mikä on palkitsemisen merkitys - onko palkintoja liikaa 30.9.2006

I en paneldiskussion som ordnades i samband med Åbo-mässan dryftade man om belölandet belönar: finns det

för många priser i anslutning till informationsspridning i Finland. Vad betyder priserna för pristagarna? Förbättrar priserna åtgången på böckerna? Vilka priser överskrider nyhetströskeln? Paneldiskussionen ordnas i samarbete med Finlands kritikerförbund (SARV).

Tiedonjulkistamisen etiikka - tutkimustieto ja open access 3.5.2007

Delegationen för informationsspridning och forskningsetiska delegationen ordnade ett gemensamt seminarium i Helsingfors 3.5.2007. Seminariet handlade om öppen tillgång (open access) till forskningsrön med avseende på informationsspridning och forskningsetik. Dessutom berättade företrädare för olika vetenskapsgrenar om dessas inställning till öppen publicering samt vilka gränser lagen som gäller högstskoleuppfinningar sätter för öppen publicering. Med open access, öppen tillgång till/publicering av information avses information som är utlagd på internet så att alla har fri tillgång till den. Oftast förknippas öppen publicering med fri tillgång till vetenskapliga publikationer, i första hand artiklar i vetenskapliga publikationsserier, men det kan också handla om monografier, kunskapsstoff (olika databanker) eller undervisningsmaterial. Öppen publicering förändrar det vetenskapliga publiceringsfältet. Forskningsvärlden som helhet (de som producerar och publicerar vetenskaplig kunskap samt de som finansierar vetenskapen) måste komma överens om ny praxis och förändringsbehoven.⁴

Tiedon uudet kantajat - media ja verkko tiedonvälittäjinä 11.5.2007

Delegationen för informationsspridning och Jyväskylä universitet ordnade ett gemensamt seminarium i Jyväskylä 11.5.2007. Under seminariet granskade man vilka former informationsspridningens föränderliga område får i vår vardag. När webbinformationen ökar fragmentiseras kunskapen och det innebär en utmaning för informationens tillförlitlighet. Å andra sidan möjliggör webben effektiv, snabb och jämlikare informationsförmedling, vilket t.ex. gör att forskningen avancerar bättre eftersom forskarsamfundet snabbt får tillgång till kunskap. Webben är ett forum som inte används bara för att ensidigt söka efter information, utan webben är en del av det sociala umgänget. Det är fråga om ett nytt offentligt rum, där innehållsproducenterna och -konsumenterna möts. Detta syns t.ex. i webbtidningarna, där gör-det-självt-journalistik möter mera professionell redigering. När tekniken utvecklas är det viktigt att se till att informationen fortfarande når dem som behöver den och att t.ex. äldre eller andra

1 <http://www.btj.fi/?file=435>

2 <http://www.tjnk.fi/ajankohtaista.shtml>

3 <http://www.research.fi/sv/perspektiv/forskningsetik>

4 Läs mera: *Open access – kuka kustantaa avoimen tiedon?* Acatiimi 5, 2007, s. 17 – 19. ISSN 1455-1608

Vetenskapsjournalistikens föränderliga uppgift

Risto Nieminen

Vetenskapsjournalistiken i västvärlden uppstod för drygt hundra år sedan. **H.G. Wells** betonade – vid sidan av sin science fiction-produktion – vikten av att popularisera vetenskapliga resultat och forskningsrön. *New York Times* började publicera vetenskapsnyheter 1904.

De vetenskapliga reportrarnas arbete innebar till en början att översätta forskarnas jargong och förklara deras uttalanden. Det präglades av utvecklingsoptimism: samhället skulle kunna bli perfekt om vetenskapen och teknologin fick leda mänskligheten mot detta mål. På 1930-talet bildade de redaktörer som skrev om vetenskap en egen grupp, som tog det som sin uppgift att beskriva vetenskapens svindlande framgångar och förbättra vetenskapsmännens status. Mellan redaktörerna och vetenskapsidkarna rådde en anda av förtroende och respekt. Vetenskapsjournalistiken analyserade inte just forskningens mål eller metoder och förutspådde inte dess inverkan på samhället. Detta skede i vetenskapsjournalistiken, som i Förenta staterna har beskrivits med termen "Gee-Whiz Age", kulminerade under Manhattan-projektet, som gav oss kärnvapnen, och det kalla krigets första år.

På 1950-talet lyfte nyhetsrubrikerna fram vetenskapliga fynd och resultat tämligen lösryckta från deras praktiska tillämpningar eller inverkan på samhället. Journalistiken såg det som sin uppgift att bättra på den stora allmänhetens intresse och vetenskapens status och ifrågasatte inte just dess ställning eller fungerade inte som vakthund. Detta är speciellt, eftersom journalister ju i allmänhet förväntas förhålla sig sunt misstänksamt till de människor och fenomen som de beskriver (t.ex. inom politiken).

Tänkesättet började förändras på 1960-talet i takt med den gryende miljömedvetenheten. **Rachel Carsons** bok *Tyst vår* (Silent Spring, 1962) beskrev DDT:s förödande konsekvenser för naturen. Fram till dess hade kemiska bekämpningsmedel betraktats som stora vetenskapliga och tekniska framgångar, så det var inte underligt att både redaktörerna och den läsande allmänheten var förvånade. Det centrala budskapet från Carson och andra som skrev i samma anda, att det fanns skäl att förhålla sig skeptiskt till industrins påståenden, startade miljörörelsen och samtidigt en ny slags rapportering. Nu var man beredd att granska forskarnas arbete kritiskt.

På 1970- och 1980-talen fick man många flera bevis på teknikens eventuella skadeverkningar, dramatiska exempel är kärnkraftsolyckorna i Harrisburg och Tjernobyl. I detta skede underlät inte längre en enda vetenskaplig redaktör att uppmärksamma vetenskapens samhällseliga och politiska konsekvenser. Vakthundstiden hade börjat och detta hade också samband med att mängden publicerat material ökade snabbt. De flesta tidningar fick vetenskapssidor. Boomen har sedermera lagt sig.

befolkningsgrupper inte ställs utanför informationsförmedlingen.¹

Åbo bok- och vetenskapsmessa 5–7.10.2007

Delegationen är ett av de samfund som var med och grundade Åbo bokmessa och den har varje år deltagit i evenemanget med en egen avdelning. Man har också producerat program kring bokmässan i samband med intressentgrupper. Delegationens ordförande har sedan 2000 varit ordförande för bokmässans huvudkommitté och deltagit som medlem i arbetet inom vetenskapsmässans huvudkommitté. Delegationens generalsekreterare har deltagit i arbetet inom bokmässans huvudkommitté sedan sommaren 2006.

År 2007 var delegationens tema Jämlikhet. Programutbudet stödde Europeiska året för lika möjligheter för alla 2007 och dess särskilda mål.² I Finland var arbetsministeriet nationellt ansvarig instans för temaåret med webbplatsen www.yhdenvertaisuus.fi som en informationskanal för det inhemska temaåret, på webbplatsen finns nyttiga länkar med anknytning till temat.

Expertseminariet Tasavertaisen tiedonvälityksen haasteet 5.10.2007

En jämlik informationsförmedling är förenad med många utmaningar. För att få en bättre bild av situationen i Finland bad delegationen för informations-spridning olika instanser och aktörer att definiera tre till fem problem

1 Läs mera: JU:s och TJNK:s pressmeddelande Uusi teknologia ei takaa tasa-arvoista viestintää, http://www.tjnk.fi/jyvaskyla_5.11.2007/tiedote.pdf, 25.6.2007

2 Om temaåret och rättsakten: <http://europa.eu/scadplus/leg/sv/cha/c10314.htm> Europaparlamentets och rådets beslut 771/2006/EG, publicerat EUT L 146, 31.5.2006

Vetenskapsjournalistiken, liksom informationsförmedlingen överlag, befinner sig i ett brytningsskede. Den digitala tiden har förändrat informationsförmedlingens yttre ramar och ekonomiska förutsättningar, vilket syns i att många traditionella kanaler har torkat ut även inom vetenskapsjournalistiken. Å andra sidan har forskarna med hjälp av nätet direkt kontakt med allmänheten och möjlighet att presentera sin agenda i sina bloggar. Detta gör det ännu svårare för läsaren att bedöma informationskällornas tillförlitlighet och eventuella dolda intressekonflikter.

Vetenskapsjournalistiken är viktig för samhället, men den borde i fortsättningen tillägna sig en mera analytisk och kritisk förmedlarroll. Dagens journalistik har ibland jämförts med prästerskapets verksamhet: redaktören (prästen) tar emot information från ett tillförlitligt håll och förmedlar den till allmänheten (församlingen). I praktiken betyder det i huvudsak att man sammanfattar de pressmeddelanden som forskarna och deras organisationer skrivit. Sådan journalistik betraktas knappast som normalt arbetssätt när man skriver om politiska eller ekonomiska frågor.

Att popularisera vetenskapen och berätta om dess resultat på ett förståeligt sätt anses allmänt som viktigt. Det räcker ändå inte med en nyhet om bilder från det modernaste Hubble-teleskopet eller med den senaste gensekvensen eller nanomaskinen. Det är skäl för allmänheten att också veta hur forskningsdata kommer till och bearbetas. Forskarna och redaktörerna för deras publiceringsmedier vet detta, men inte den stora läsande allmänheten.

Vetenskapsredaktörens arbete är utmanande. Redaktören borde se vilka nya fynd som är viktiga och hur de passar in i den mera allmänna bilden av området. Redaktören borde också kunna presentera branschövergripande och djupgående frågor och känna till åsiktsklimatet inom olika vetenskapsgrenar och kunna identifiera föregångarna. Dessa krav är hart när omöjliga, vilket i forskningens snabba differentierings- och specialiseringsprocess har lett just till fabrikation och publicering av pressmeddelanden.

För att vetenskapsrapporteringen ska kunna gå på djupet, kunde det vara till nytta om en redaktör som ska skriva en nyhet kunde få tillgång också till anonyma referee-utlåtanden om den vetenskapliga artikeln. De skulle föra fram att publiceringen av en vetenskaplig artikel oftast föregås av en omfattande runda med kritik, kommentarer och rättelser. Denna praxis skulle ge bakgrund åt nyheten och kunde göra storyn mera levande och intressant för den stora allmänheten. Bakgrundsmaterialet skulle också minska lockelsen att beskriva nästan alla vetenskapsnyheter med epitetet "genombrott".

Vetenskapssamfundet är med all rätt stolt över sin peer review-tradition. Men också den stora allmänheten skulle gynnas av att resultaten av den i större utsträckning skulle vara kända av de redaktörer som skriver om vetenskap.

med anknytning till en jämlik informationsförmedling.

Minnesseminariet Monitietäinen ihmisyys 5.10.2007

Under experternas paneldiskussion sökte man svar på utmaningarna i anslutning till en jämlik informationsförmedling. Som debattunderlag hade man sammandraget av ovan nämnda förfrågan *Oikeus bankkia, vastaanottaa ja tuottaa tietoa – tasavertaisen tiedonvälityksen haasteet*, som gavs ut i delegationen för informationsspridnings publikationsserie.¹

Seminariet inleddes av verksamhetsledare Burhan Hamdon från Håkansböle internationella förening, direktör och huvudredaktör Hannu Virtanen från Selkokeskus, generalsekreterare Sari Loijas från det riksomfattande handikapprådet och ombud Jarmo Heikkilä från Finlands Journalistförbund.

Delegationen för informationsspridning, Finlands vetenskapsredaktörers förbund och Vetenskapliga samfundens delegation ordnade ett seminarium och en diskussion med temat den tvärvetenskapliga mänskligheten. Inledare var professor Kari Enqvist, professor Riitta Hari och professor Matti Sintonen, och de granskade hur människan har utvecklats och vad människan är som biologisk, social och kulturell varelse. Evenemanget leddes av informatören, PK Timo Niitemaa.

Evenemanget var ett seminarium till minne av Vetenskapliga samfundens långvarige informationschef Jan Rydman (d. 31.3.2007).

¹ http://www.tjnk.fi/julkaisut/haasteet_yhteenvento.pdf

Estraddebatten Kolme tarinaa tiedonvälityksestä 6.10.2007

Rätten att skaffa, ta emot och producera information tillkommer var och en! Hur lyckas nyfinländarna delta i informationsproduktionen i dagens Finland?

Frågan diskuterades av utbildningschef Atanas Aleksovski och redaktör Abdi Wali Hashi under ledning av redaktör Maila-Katriina Tuominen.

Estraddebatten Muunmaalaisuuden kuva suomalaisessa populaarikulttuurissa 7.10.2007

Populärkulturen avspeglar fenomen i nationen och tiden. Hur har främlingskap beskrivits i det inhemska underhållningsutbudet; avspeglas nyfinländskhet i dagens utbud? Lär vi oss med hjälp av underhållning att acceptera våra egna fördomar och andra kulturer?

Debattörer var docenten i film- och tv-vetenskap Veijo Hietala, redaktör Heikki Kauhanen och gymnasieeleven Ulla Bang. Diskussionen leddes av Reetta Kettunen.

Minnesseminariet Tiedevalistus ja viestintä 26.10.2007

Delegationen för informationsspridning, Vetenskapliga samfundens delegation och Finlands vetenskapsredaktörers förbund rf ordnade ett seminarium och en diskussion om vetenskapskommunikation på Helsingfors bokmässa under rubriken Vetenskapsupplysning och kommunikation – idealism, politik eller handelsvara. Evenemanget inleddes av huvudredaktör Jali Ruuskonen, professor Esko Valtaoja från Åbo universitet och professor Esa Väliiveronen från Helsingfors universitet. Evenemanget leddes av generalsekreterare Reetta Kettunen från delegationen för informationsspridning.

Seminariet var det andra seminariet till minne av Jan Rydman. Rubriken för seminariet var tagen ur Jan Rydmans föreläsningar.

Seminariet Science in society 18.4.2008¹

Huvudföreläsare på seminariet var Dr. Paraskevas Caracostas, Chief Policy Advisor, DG Research, Science, Economy and Society, och det ordnades i samband med hans Finlandsbesök.

Seminariet ordnades i samarbete med Finlands Akademi och Vetenskapliga samfundens delegation.

Seminariet Tutkimus, aineistot ja avoimuuden rajat 21.4.2008

Ett effektivt utnyttjande av forskningens datalager i det inledande forskningsskedet och fortsatt användning av det insamlade materialet samt hög klass på det befintliga undersökningsmaterialet ger den finländska forskningen en konkurrensfördel. Principen om öppen användning av vetenskaplig kunskap främjar tillgången till och utnyttjandet av information. När det gäller undersökningsmaterial har även öppenheten sina gränser. Forskning kan inte bedrivas om man inte samtidigt är mån om god forskningspraxis samt forskningsetiska principer och spelregler. Syftet med seminariet var att ge underlag för den nationella diskussionen om effektivare fortsatt användning av undersökningsmaterial samt att främja utnyttjandet av undersökningsmaterial i enlighet med god forskningspraxis.

Seminariet ordnades i samarbete med forskningsetiska delegationen och Forsknings- och utvecklingscentralen för social- och hälsovårdens (Stakes) forskningsetiska kommitté.

Kulturmöten - ett finsk-svenskt miniseminarium med anledning av Delegationen för informationsspridnings besök i Sverige 22.5.2008

Seminariets syfte var att granska olika kulturer som producenter och förmedlare av information. Mekanismerna inom informationsförmedlingen i Finland och Sverige jämförs, liksom likheterna och skillnaderna i journalistiken. Under seminariet ställer vi oss frågan huruvida alla befolkningsgrupper i ett land har lika möjligheter att vara med och producera information och överhuvudtaget att delta i samhällets verksamhet. Och hur fungerar forskarnas dialog med övriga samhället?



Besökarna från delegationen på Finska kyrkans gård i Stockholm i maj 2008: Ilari Hetemäki (vänst.), Kirsi Lindroos, Martti Paananen, Jussi Nuorteva, Reetta Kettunen, Irina Kauhanen, Lena Huldén och Risto Nieminen.

¹ <http://www.tsv.fi/SCIENCEINSOCIETYprogramme.pdf>

Seminarier ordnades i samarbete med Finlands ambassad i Stockholm. Ordförande för seminarier var kulturrådet Anna-Maija Marttinen och inlägg hölls av ambassadör Alec Aalto, generaldirektör Pär Omling, (Vetenskapsrådet), samordnare Josefin Claesson, (Globaliseringsrådet), forskningsdirektör Mats Rolén (Riksbankens Jubileumsfond) samt chefredaktör Nils Funcke (Riksdag & Departement). Följande medlemmar av den gästade delegationen förberedde svarsinlägg: Lena Huldén, Kirsi Lindroos, Jussi Nuorteva, Martti Paananen och Helena von Troil.

TIETOKIRJA.FI 31.8.–1.9.2007 ja 4.–5.9.2009

Evenemanget 'TIETOKIRJA.FI'¹ är facklitteraturens eget evenemang, där facklitteraturen i all dess brokiga mångfald, läsarna och de facklitterära författarna möts. Evenemanget ordnas vartannat år i Helsingfors, två gånger under verksamhetsperioden: 31.8.–1.9.2007 och 4.–5.9.2009. Under mellanåren har TIETOKIRJA.FI ordnat program i samband med andra litteraturevenemang.

Generalsekreterare Reetta Kettunen från delegationen för informationsspridning har varit medlem av programarbetsgruppen och organisationskommittén.

Under programperioden ordnade TIETOKIRJA.FI program i samband med följande litteraturevenemang:

- Tammerfors bokmässan Henki ja elämä 16.2.2008
- Jyväskylän bokmässan 13.4.2008
- Uleåborgs bokmässan Yöttömän yö 16.5.2008
- Dagarna för gammal litteratur, Vammala 27.6.2008
- Åbo bokmässan 3. - 4.10.2008 (närmare nedan)
- Helsingfors bokmässan 26.10.2008: Suomalaisia tietokirjailijoita (kosmolog Kari Enqvist, astronom Leena Tähtinen, ordf. Markus Hotakainen), Miten minusta tuli tietokirjailija (professor emeritus Matti Klinge) och Tietokirjaraati (Heidi Hautala, Holle Holopainen, Lasse Lehtinen, Anna-Stina Nykänen, ordf. Minna Lindgren).
- Vetenskapsdagarna 8.1.2009: Miten minusta tuli tietokirjailija? (Seppo Zetterberg) ja Tiedekirjaraati (ordförande Pirjo Hiidenmaa, Paula Havaste, Markku Löytönen, Markku Ojanen och Maija Aksela)

Evenemanget TIETOKIRJA.FI ordnas i samarbete mellan olika aktörer på facklitteraturens område. Bland andra FILI – Informationscentralen för Finlands litteratur, Suomen tietokirjailijat ry, delegationen för informationsspridning och Vetenskapliga samfundens delegation har varit med. Arrangemanget stöds av Suomen Kirjasäätiön tietokirjarahasto och WSOY:s litteraturstiftelse. För de praktiska arrangemangen

svarade Tietokirjallisuuden edistämiskeskus.

Åbo bok- och vetenskapsmässa 3.–5.10.2008

Delegationen är ett av de samfund som var med och grundade Åbo bokmässan och den har varje år deltagit i evenemanget med en egen avdelning. Man har också producerat program kring bokmässan i samarbete med intressentgrupperna. Delegationens ordförande har sedan 2000 varit ordförande för bokmässans huvudkommitté. Delegationens generalsekreterare är medlem av bokmässans huvudkommitté.

År 2008 var delegationens tema de annalkande Vetenskapsdagarna, deras tema evolutionen och Darwin-jubileumsåret. Dessutom var Estland temaland för vetenskapsmässan. Talmannen för Estlands parlament, akademiker Ene Ergma öppnade Vetenskapsmässan. Ergma besökte Åbo på inbjudan av delegationen.



Den estniska Vetenskapsbussen Big Dipper besökte mässan på initiativ av delegationen. Besöket var så lyckat att Big Dipper också besökte Joensuu under evenemanget SciFest 16–17.4.2009.

Forskningssamarbetet mellan Finland och Estland 3.10.2008

Jussi Nuorteva, ordförande för delegationen för informationsspridning, och akademiker Ene Ergma, talman för Estlands parlament, diskuterade finsk-estnisk forskning och samarbetet mellan våra länder.

Amygdala bitutähystimessä – vetenskapstermer på finska 3.10.2008

En paneldiskussion om hur härligt och hemskt det är att översätta vetenskapstermer fördes av förlagsdirektör Tuomas Seppä och professor Kaisa Häkkinen under docent Pirjo Hiidenmaas ledning. Ingick i TIETOKIRJA.FI-programmet.

¹ <http://www.tietokirja.fi/>

Tieto kirjaksi – pimeä maailmankaikkeus 3.10.2008

De facklitterära författarna Leena Tähtinen och Markus Hotakainen. Ingick i TIETOKIRJA.FI-programmet.

Kudosnäytteet ja yksityisyys 3.10.2008

Professor, överläkare Olli Carpén, Finlands Patientförbunds ordförande Paavo Koistinen och docent Tuija Takala. Diskussionen leddes av forskningsetiska delegationens ordförande, kansler Eero Vuorio. I samarbete med de nationella etiska delegationerna.

Miten evoluutioteoria vaikutti ja vaikuttaa eri tieteissä 4.10.2008

Paneldiskussionen leddes av professor Hanna Kokko och i diskussionen deltog professor Petri Ylikoski, professor Pekka Hakamies och docent Timo Honkela. I samarbete med Vetenskapliga samfundens delegation.

Tieto kirjaksi -teoriasta teokseksi 4.10.2008

Professor Hanna Kokko och FD Katja Bargum samt förlagschef Markus Hotakainen. Ingick i TIETOKIRJA.FI-programmet.

Valtio palkitsee: tiedonjulkistamisen valtionpalkinnon saajat estradilla 5.10.2008

En framtida vetenskapsidkares viktigaste egenskap är nyfikenhet. Hur väcka nyfikenhet hos unga och äldre medborgare?

Professorerna Pentti Huovinen och Esko Valtaoja diskuterade med Jussi Nuorteva, ordförande för delegationen för informationsspridning.

Open access -julkaisemisen tekijänoikeusseminari 10.10.2008¹

Under seminariet satte man sig in i upphovsrättsfrågor i anslutning till open access-publicering ur en praktisk

¹ <http://www.finnoa.fi/tekijanoikeusseminari.html>

Leva online

Anu Mustonen

Är wareza och irkka bekant? Har du lagt ut någon pimpbild? Vad är ditt nick och din msn-adress? För en högstadieelev som rör sig som fisken i vattnet i cyberrymden är allt detta vardag, men många äldre har trillat av medieutvecklingens kärra.

Syftet med mediefostran är att man ska ha mera glädje av medierna och minska riskerna. Den förbättrar mediefärdigheterna och nätvisdomen. Mediefostran är något som behövs i alla åldrar: unga måste väckas till en ansvarsfull virtuell kultur, att skydda sig själva och sin dator och att förstå offentlighetens karaktär – föräldrarna behöver åter uppmuntran att övervinna sin rädsla för tekniken för att hitta möjligheterna på webben.

Sociala medier

Föräldrar med barn i skolåldern har fått lära sig en ny tidsdefinition "Alldeles strax!" Det är svaret på olika uppmaningar från föräldrarna, t.ex. "kom och öt" eller "har du gjort läxorna". När man hör "alldeles strax" från skärmen och tangentbordet kan det i tid betyda flera timmar och ett gensvar kan kräva en serie uppmaningar med stigande decibel.

Vad är det som klistrar de unga vid skärmen? Det är till all lycka inte datorns magnetstyrka, utan upplevelser, kunskap, kommunikation, självuttryck och lek, den eviga lockelsen i andra människors sällskap.

Exempelvid i fotogallerierna uttrycker de unga sig själv genom fotografier och genom att diskutera sina hobbyer och intressen. I galleriet kommenterar man andras bilder, chattar med kompisar och främlingar samt går med i olika communitys. Msn eller Messenger är ett direktmeddelandeprogram med vars hjälp man kan chatta och ha videokontakt antingen inom en begränsad grupp eller på tu man hand med en kompis samt dela bilder och filer.

Också nätspelande är en social sysselsättning, eftersom man kan söka sällskap i spelchatten och chatta med motspelarna. I spelcommunitys upplever den unga att han eller hon klarar sig, självkänslan stärks och man hittar samma andas sällskap.

På webben är det lättare att ta kontakt än ansikte mot ansikte: också den blyge kan skapa sig ett socialt

synvinkel. Under förmiddagen behandlade man publicering av lärdomsprov och under eftermiddagen publicering av andra publikationer, t.ex. forskningsartiklar, och lagring av dem i publikationsarkiv.

I samarbete med FinnOA, Förbundet för vetenskapspublicering i Finland, Universitetsstryckeriet, Vetenskapliga samfundens delegation och Hanken.

Vetenskapsdagarna 7.– 11.1.2009

Delegationen deltog i två programsessioner samt presenterade sin verksamhet.

Jarrua vai kaasua? Ihmisen rooli evoluutiossa 9.1.2009

I diskussionen deltog arkiater Risto Pelkonen, professor Juha Varto (Konstindustriella högskolan), professor Pentti Huovinen (Folkhälsoinstitutet), akademiprofessor Ilkka Hanski (Helsingfors universitet) och specialforskare Outi Manninen (Forskningscentralen för jordbruk och livsmedelsekonomi). Diskussionen leddes av ve-

tenskapsredaktör Leena Mattila. Programmet ordnades i samarbete mellan de nationella etiska delegationerna.

För första gången i Vetenskapsdagarnas historia planerades en egen programhelhet för ungdomar. Hela skolklasser hade inbjudits som publik till ungdomens lördag¹ (10.1.2009).

Besök i Joensuu och evenemanget SciFest 15.– 17.4.2009

Neuvottelukunta vieraili Joensuussa SciFest-tapahtuman Delegationen besökte Joensuu i samband med evenemanget SciFest (www.scifest.fi) och ordnade vetenskapligt evenemangsprogram. I programmet ingick, vid sidan av SciFest, ett besök i Joensuu universitet under ledning av rektor Perttu Vartinen. Diskussionsteman var Östra Finlands universitet samt forskningsrön om invandrare och hur rönen kunde utnyttjas lokalt. Uni-

1 Ohjelma <http://www.tieteenpaivat.fi/nuorten09.html>

liv utan att lämna ut hela sin person. Den virtuella världens ofta anonyma människorelationer erbjuder mycket känslor och ger upphov till emotionell öppenhet, men möjliggör samtidigt anonymitet och psykologiskt avstånd. I det riktiga livet är förhållandena omvända: det är omöjligt att vara anonym, men känslorna är ofta mera dolda.

Ju mera belönande kontakter den virtuella världen kan erbjuda och ju mera den höjer webbanvändarens sinnesstämning, desto mera belönande och t.o.m. beroendeframkallande kan medieförhållandet bli.

Uttryckets och kunskapens kraft

Litterära uttryckskanaler, t.ex. aukea.net, erbjuder möjlighet att publicera dikter och andra skrifter samt att diskutera med andra. Videofilmare lägger ut sina alster och diskuterar dem på webbplatsen pixoff.net för filmintresserade medan de musikintresserade håller till på mikseri.net.

Förutom för det sociala och emotionella kamratstödet är nätcommunitys viktiga också för att utbyta erfarenheter, kunskaper och färdigheter när det gäller olika hobbyer, levnadskonst eller studier.

Webben kan också erbjuda allt mera sakkunskap och experthjälp – bara man kan särskilja testade kunskapskällor från humbug och kommersiella påverkningsförsök. Ungdomar använder också oftast diskussionsgrupper, webbadresser och e-post för medborgarinflytande och för att driva sina saker.

De mest ansedda och etablerade kunskaps- och bildbankerna samt söktjänsterna, t.ex. Wikipedia och Google, är de överlägset mest använda informationskällorna för skolarbeten. I skolundervisningen och vetenskapsfostran är den virtuella världen en stor men fortfarande alltför litet utnyttjad möjlighet. Lovande försök till vetenskapsfostran hittas även i Finland, t.ex. webbtidningarna Luova, Kreativ och Jippo, som vunnit statspriser.

Inläringsspel som baserar sig på upprepning och neutral respons skulle vara en enorm resurs för att stödja fostran och inläring. Detta har visats av t.ex. Ekapeli, som utvecklats av professor Heikki Lyytinens grupp i Jyväskylä, och som med tämligen enkel grafisk utformning effektivt lär barn med läs- och skrivsvårigheter att läsa. Vad kunde inte nyttiga spel, om det skulle läggas ner lika mycket pengar på att utveckla dem som underhållningsspelet, erbjuda?

Forskare på olika håll i världen har utvecklat spelmiljöer som på ett testat sätt kan utveckla önskade

saker, t.ex. matematiska färdigheter, moraltänkande, tolerans och uthållighet. Det finns just ingen marknad för dessa produkter. Om de kommersiella aktörerna inte börjar produktutveckla nyttiga spel, borde spelmiljöer som stödjer utvecklingen åtminstone få offentligt stöd.

Vis i den virtuella världen

Nätvisdom innebär att bedöma kunskapens tillförlitlighet, skydda sig själv samt anmäla störande element. De unga själv är i en nyckelposition när det gäller att minska problemanvändningen. Det är bra att anmäla alla problem till den som upprätthåller tjänsten och olagligt material till myndigheterna t.ex. via den anonyma tjänsten www.nettivilhje.fi. Om man själv blir mobbad är det viktigt att ta vara på meddelandena, bilderna och diskussionerna samt mobbarens nick.

Det är bra att komma ihåg att trots alla problem är största delen av nättjänsterna trygga och de unga har mycket mera positiva än negativa erfarenheter av sina äventyr i den virtuella världen.

Särskilt kritisk måste man vara om man blir föremål för kommersiella och andra påverkningsförsök. En klok webbanvändare kan identifiera bedragare och använda sunt förnuft även i den virtuella världen. Larmklockorna borde ringa senast när du får ett erbjudande som verkar vara för bra för att vara sant.

En vis webbanvändare kommer långt genom att komma ihåg att webben har ett elefantminne: det som en gång lagts ut fås inte nödvändigtvis någonsin bort. Det är också bra att minnas att lösenord är som underbyxor: det ska bytas ofta och inte lånas ut till andra. Föräldrar som är bekymrade över sina barns nätanvändning lugnas åter av vetskapen om att saker och ting är i ordning så länge som den unga har en vän och ett intresse utöver datorn.

Mediefostran är generationernas gemensamma arbete: den unga kan lära sina föräldrar och mor- och farföräldrar att upptäcka webbens möjligheter och föräldrarna åter dela med sig av den ifrågasättandets konst som livserfarenheten gett dem åt sina ungdomar.

Kort ordlista för icke webbinfödda:

IHQ = ihku, ihana 'härlig'

IRL = in real life, i riktliga livet

LOL = laughing out loud, skratta högt

Nick = det namn som andra användare ser

Moderat = bearbeta de egna sidornas utseende

Flooda = någon skickar text, i allmänhet skräp, till en kanal eller chatt i snabb takt

Warez = olagligt (pirat)material, t.ex. spel, program eller musik. Att wareza är att ladda ner olagligt material från webben i den egna datorn.

versitets forskare deltog i invandrardebatten med inlägg. Dessutom besöktes tidningen Karjalainen.

Ordförande Nuorteva deltog med föredraget Information Management in Research i SciFest-symposiet The Role of Digital information in Learning and Research.¹

Dessutom ordnades tillsammans med Finlands Akademi Tiedekahvila Error 404 – kuka ei vastaanota?² i Joensuu huvudbiblioteks Muikku-sal, 16.4.2009.

Mutkat suoriksi ja kärjet teräviksi. Tiedejournalismin pelisäännöt? 21.4.2009³

Seminarier ordnas i samarbete med forskningsetiska delegationen, Finlands vetenskapsredaktörers förbund,

¹ <http://cs.joensuu.fi/~context/index.php?page=scifest-symposium-2009>

² <http://www.tietysti.fi/fi/T/Tiedetapahtumat/Tiedekahvilat-/Joensuussa-puhuttivat-tietokoneiden-monet-mahdollisuudet-ja-haasteet/>

³ http://www.tjnk.fi/tiedeviestinnan_etiikka/index.htm

Förbundet för vetenskapspubliserings i Finland samt Tieteentekijäin liitto.

Ett syfte med seminariet var att bedöma om vetenskapskommunikationen borde utarbeta sina egna rekommendationer om god praxis. I samband med anmälningarna genomfördes en kort enkät om behovet av anvisningar (tabell 1).

Utgående från seminariet kan man konstatera att det behövs egna etiska normativa anvisningar för vetenskapskommunikation, för å ena sidan god forskningspraxis och å andra sidan journalistens etiska anvisningar ligger till grund för yrkeskårens självreglering. Utbildningen, särskilt undervisning i vetenskapskommunikation för forskare, måste emellertid främjas med allt större eftertryck.

Vetenskapsbussen Big Dipper

Projektet Big Dipper¹ har genomförts av fysiker och fysikstuderande från Tartu i syfte att popularisera vetenskapen. Vetenskapsbussen besöker skolor och vetenskapsevenemang lastad med fysik- och kemiexperiment och studerande. Under föreläsningarna åskådliggör de studerande vetenskapen med olika trick och samtidigt förklaras vetenskapen bakom tricket. De studerande har själva utvecklat programnumren.

Syftet med Big Dipper-projektet är att åskådliggöra fysiken och förändra undervisningen i en mera experimentell riktning och på så sätt väcka intresse för fysikens under.

På delegationens initiativ besökte Big Dipper Åbo vetenskapsmessa (3–5.10.2009) och vetenskapsevenemanget SciFest i Joensuu (16–17.4.2009)

Vetenskapsbussen Big Dippers Åbokesök genomfördes av estniska och finländska studerande med gemensamma krafter. Projektet började med att Åbostuderande besökte Tartu. Tillsammans med sina estniska studerandekollegor bekantade de sig med Big Dipper och föreläsningarna. Besöket fortsatte på Åbo vetenskapsmessa, där de finländska och estniska studerandena tillsammans presenterade vetenskapsbussens trick för de finländska mässbesökarna.

Åbostuderande deltog också i Big Dippers besök i Joensuu.

Big Dippers besök i Åbo och Joensuu bevisade hur nödvändigt det är med erfarenhetsbaserad vetenskapssundervisning. Big Dipper-konceptets styrka ligger i lättilgängligheten och gör det själv-attityden: tröskeln för att delta är låg.

Vetenskapsbussen Big Dippers besök genomfördes tack vare samarbete mellan delegationen för informationsspridning, Vetenskapliga samfundens delegation, Suomen Fysikkoseura – Finlands Fysikerförening r.y., Tartu universitet och Åbo mässcentral. Forskningsinformation rf har finansierat projektet.

Det största tacket för de lyckade besöken tillkommer dem som ledde besöken och presentatörerna: Rosita Päivärinne, Minnamari Metsänoja, Martti Kaasalainen, Pekka Jukantupa, Aaro Mustonen, Taavi Adamberg, Varmo Ernits, Asko Laaniste, Vahur Toss och Alo Peets, som ansvarade för Åbokesöket, samt dem som besökte Joensuu: Laur Joost, Teet Vahaste, Eero Uustalu, Siret Tohvri, Minnamari Metsänoja, Sauli Sinisalo och Juha-Pekka Pausio.

Delegationens publikationer

Under verksamhetsperioden inleddes delegationen för informationsspridnings webbpublikationsserie. I serien Delegationen för informationsspridning publikationer (ISSN 1797-1276) publiceras promemorior, rapporter och annat material som tillkommit i samband med verksamheten och som har anknytning till den.

Seriens URL är <http://www.tjnk.fi/julkaisut.shtml>.

År 2008 utkom en publikation i serien:

1/2008: Tiedonjulkistamisen neuvottelukunnan toimintakertomus kesäkuu 2007 – toukokuu 2008

Dessutom reviderade delegationen sin broschyr.

Delegationen för informationsspridnings pressmeddelanden finns på webben.²

Övrig påverkan

MEP–Scientist Pairing Scheme

Generalsekreterare Reetta Kettunen deltog i arbetsprogrammet 2008 för europeiska forskare och Europaparlamentariker (MEP–Scientist Pairing Scheme 2008). Programmet går ut på att en företrädare för forskningsvärlden och en Europaparlamentariker bildar ett arbets-

1 Big Dipper oli palkintofinalistina Euroopan unionin Descartes-tiedeviesticäkilpailussa vuonna 2006. Lisätietoa http://ec.europa.eu/research/science-awards/pdf/descartes_communication_2006_en.pdf

2 <http://www.tjnk.fi/ajankohtaista.shtml>

par. Generalsekreterarens arbetspar var den holländska Europaparlamentarikern Lily Jacobs.

Programmet genomfördes i två steg. Kettunen besökte Europaparlamentet 2008. I samband med besöket i Bryssel följer forskaren parlamentarikerns arbete och de diskuterar på tu man hand. Det andra avsnittet av programmet var diskussionsseminarier där man behandlade särskilt den europeiska vetenskapspolitiken och det europeiska forskningsområdet (ERA) samt hur forskningsdata utnyttjas i Europaparlamentets beslutsfattande.

Det andra steget innebär att Europaparlamentarikern om han eller hon så vill besöker forskarens hemland. Lily Jacobs besökte Finland 24–26.11.2008. I hennes besöksprogram ingick besök hos Riksarkivet, undervisningsministeriet, Finlands Akademi,¹ Suomen Bioteollisuus och Tutkas.

Pairing Scheme finansieras ur specialprogrammet Vetenskap i samhället inom EU:s sjunde ramprogram för forskning och för genomförandet ansvarar Europaparlamentets Utvärdering av vetenskapliga och tekniska alternativ STOA (Science and Technology Options Assessment).

Vetenskap i samhället och EU:s ramprogram för forskning

Det specialprogram som stödjer växelverkan mellan vetenskap och samhälle i det sjunde ramprogrammet för forskning (2007–2013) benämns programmet Vetenskap i samhället. Delegationens ordförande fortsätter som medlem i Finlands Akademis stödgrupp och är den ena nationella kontaktpersonen för specialprogrammet.

Den nationella stödgruppens uppgift är att diskutera såväl Finlands ståndpunkter till aktuella frågor som tas upp i programkommittén samt att förutsäga verksamheten på längre sikt och främja nödvändiga åtgärder.²

Projektet EUROSIS

Delegationen deltar i verksamheten inom ett samarbetsnätverk bildat av 33 länder vilket finansieras ur specialprogrammet Vetenskap i samhället inom det sjunde ramprogrammet för forskning. Vetenskapliga samfundens delegation är officiell deltagare, eftersom TJNK

inte kan vara sökande enligt reglerna. Projektet EUROSIS är tvåårigt (startade 1.2.2008) och det sammanbinder de nationella kontaktpersonerna för Vetenskap i samhället.

Delegationens generalsekreterare ansvarar för utredningsarbetet ”Probing the landscape of dissemination of scientific information to politicians”. Arbetets första fas Survey on institutions and mechanisms promoting dialogue between scientific researchers and politicians är en utredning om organisation vilkas uppgift är att främja direkt kommunikation mellan forskare och politiker. En bra exempelorganisation är Föreningen för forskare och riksdagsmän – Tutkas. En elektronisk version av rapporten skickas på begäran. Beställningar under adress info@tjnk.fi.

Kartläggningsenkät om arbetsgruppspromemorian Forskning och samhälle

Delegationen för informationsspridning och undervisningsministeriet genomförde en kartläggningsenkät om hur de nationella aktörerna har genomfört de rekommendationer och förslag som undervisningsministeriets arbetsgrupp Forskning och samhälle lade fram i sin promemoria 2004 (undervisningsministeriets arbetsgruppspromemior och utredningar 2004:28). Sammanfattningsvis kan konstateras att fast alla rekommendationer och förslag inte har genomförts som planerat har promemorian haft en positiv inverkan på växelverkan mellan vetenskap och samhälle.

Ett sammandrag av enkäten har publicerats i delegationens publikationsserie (3/2007).³

Samarbete med de etiska delegationerna

Delegationen för informationsspridning deltog aktivt i verksamheten inom de nationella etiska delegationerna samarbetsnätverk⁴. Samarbetet stärker det finländska forskningsetiska fältet, eftersom informationsspridningens etik (infoetik) är ett av föremålen för delegationen för informationsspridnings intresse och ett av dess ansvarsområden. Exempelvis frågor i anslutning till tillförlitlig information och utnyttjande av information är en del av god informationsspridningspraxis.

1 <http://www.aka.fi/fi/A/Suomen-Akatemia/Tama-on-Akatemia/Ajankohtaista/Politiikon-ja-tutkijan-on-hyva-ymmartaa-toistensa-maailmaa/>

2 Handels- och industriministeriets anvisning (23.2.2007) *Toimintaohje Suomen edustajille EU:n tutkimuksen seitsemännnen puiteohjelman toimeenpanoa valvovissa ohjelmakomiteoissa*

3 TJNK:s publikationer på webben <http://www.tjnk.fi/julkaisut.shtml>

4 Mera information om de nationella forskningsetiska delegationerna <http://www.research.fi/nakokulmia/tutkimusetiikka>

Informationstjänsten om forskningen och teknologin i Finland research.fi

Delegationen koordinerar webbinformationstjänsten om forskningen och teknologin i Finland www.research.fi. Informationstjänsten Research.fi innehåller nyckelstatistik samt annan information som beskriver finländsk forskning och teknologi. Tjänsten har också länkar till fördjupande bakgrundsinformation: statistik- och andra publikationer, dokument samt databaser.

Generalsekreteraren leder projektgruppen för Research.fi. Projektgruppen samlades fyra gånger under verksamhetsperioden.

Undervisningsministeriet tillsatte 31.3.2008 ett utvecklingsprojekt för Research.fi. Delegationens generalsekreterare kallades till ordförande för det. Samarbetsprojektet skulle

1. utreda vilka utvecklingsåtgärder som krävs för att hålla webbplatsen research.fi ajour så att systemet producerar mera aktuellt och centralt kunskapsstoff, samt
2. lägga fram ett förslag om hur webbplatsen ska upprätthållas, om broschyrmaterial i anslutning till webbplatsen och om organisering av samarbetet.

Projektgruppens slutrapport och förslag har publicerats i serien undervisningsministeriets arbetsgruppspublikationer och rapporter 2009:2.¹ Arbetet överlämnades till undervisningsministeriet 10.2.2009. Undervisningsministeriet bereder sitt förslag till utvecklande av tjänsten Research.fi våren 2009.

Viktiga seminarier, besök och resor

- Ordföranden och sekreteraren deltog i publiceringsevenemanget FinnSight 2015.
- Generalsekreteraren träffade en företrädare för norska Forskningsrådet, rådgivaren Päivi Teivainen-Laerden 16.6.2006.
- Ordföranden deltog i bedömningen av vetenskapskommunikationspriset EU Descartes 2–8.7.2006.
- Programme Manager Yingjie Fan, från Kinas Bureau of international cooperation, National natural science foundation var delegationens gäst 13.7.2006.
- Ordföranden och generalsekreterare deltog i evenemanget Euroscience Open Forum i München 15–19.7.2006.²

- Ordföranden höll inledningsanförandet på Suomen tietokirjailijat ry:s seminarium Tekijät ja kuvittajat esiin 1.9.2006.
- Ordföranden deltog i utdelningen av Millennium-priset och seminariet 8.9.2006.
- Generalsekreteraren träffade vice ordföranden Hajo Neubert från EUSJA, the European Union of Science Journalists' Association 9.9.2006.
- EU:s nationella etiska delegationers samarbetsnätverk NEC Forum samlades i Helsingfors 21–22.9.2006. Ordförande Nuorteva var ordförande under sessionen Interaction between society and science, 21.9.2006.³
- Ordföranden och generalsekreteraren träffade Suomen tietokirjailijat ry:s ordförande och verksamhetsledare 25.9.2006.
- Generalsekreteraren träffade professor Nicholas H. Steneck (Department of History, University of Michigan) 11.10.2006.
- Huvudredaktör Eleanor Hayes från EIRO Forums tidning Science in schools⁴ besökte Finland 22–24.11.2006 som delegationens gäst.
- Generalsekreteraren höll ett kommenterande inlägg under Finlands Akademis seminarium *Genomitiedon eet-tiset, filosofiset ja yhteiskunnalliset näkökohdat* 27.11.2006
- Generalsekreteraren presenterade delegationen för informationsspridnings verksamhet samt det sjunde ramprogrammet för forskning för delegationen för bioteknik (BTNK) 16.1.2007.
- Generalsekreteraren deltog i EU-kommissionens utbildning 7PO SiS NCP i Bryssel 11–12.12.2006 och 21.2.2007.
- Ordföranden och generalsekreteraren deltog i utdelningen av Fakta Finlandia 14.12.2006.
- Generalsekreteraren besökte Tammerfors, Finlands samhällsvetenskapliga dataarkiv 18.12.2006.
- Generalsekreteraren deltog i mötet *Scientific Publishing in the European Research Area. Access, Dissemination and Preservation in the Digital Age* i Bryssel 15.–16.2.2007.⁵
- Ordföranden deltog i utdelningen av Descartes-priset i Bryssel 6–8.3.2007.
- Generalsekreteraren träffade professor John Hobrough, gäst hos Utbildningsstyrelsen 21.3.2007. Temat för besöket var vetenskapsfostran.
- Generalsekreteraren inledde Finlands Akademis Expertti-årssammankomst på temat *Tieteen rooli yhteiskunnassa* 21.3.2007
- Generalsekreteraren deltog i mötet *Nordbib workshop*

1 http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2009/Research.fi_Eh-dotuksia_kehittamiseksi?lang=fi&extra_locale=fi

2 <http://www.esof2006.org/>

3 <http://www.tenk.fi/nechelsinki/index.htm>

4 <http://www.scienceinschool.org/>

5 <http://ec.europa.eu/research/science-society/index.cfm?fuseaction=public.topic&id=550&lang=1&CFID=8099560&CFTOKEN=3d9d37ba68124f51-200A73DD-981D-8E16-7BA74B710718F101>

on Open Access i Helsingör 23.–24.4.2007.¹

- Ordföranden och generalsekreteraren deltog i forskningsetiska delegationens seminarium *Tiedonjulkistamisen etiikka* 3.5.2007.
- Ordföranden och sekreteraren besökte Tartu och Tallinn 26–28.8.2007. Temat för resan var att främja samarbetet i frågor gällande Vetenskap i samhället. Under besöket träffade man företrädare för bl.a. Estlands undervisnings- och vetenskapsministerium, Archimedes-stiftelsen, Tartu universitet, stiftelsen för Vetenskapscentret Ahhaa, Estlands vetenskapsakademi och Finlands Estlandsinstitut. Dessutom träffade man talmannen för Estlands parlament, professor Ene Ergma.
- Ordföranden var ordförande när portalen Filosofia.fi öppnades i Vetenskapens hus 26.9.2007. Delegationen har stött arbetet med att utveckla portalen.
- På Riksarkivets utställning *Staten belönar* hösten 2007 presenterades olika former av statliga belöningar, bl.a. de olika faser som statens informationsspridningspris genomgått. Ordföranden var med och arrangerade utställningen och höll 6.11.2007 ett föredrag på temat Valtionpalkinnot i den föreläsningsserie för allmänheten som anslöt sig till utställningen. Föredraget publicerades i verket *Valtio palkitsee – Staten belönar* (red. John Strömberg & Jussi Nuorteva & Christina Forssell) som Suomalaisen Kirjallisuuden Seura gav ut i december 2007. Verket gavs ut i ny upplaga i februari 2008.
- Generalsekreteraren presenterade delegationens verksamhet för Norges forskningsetiska delegations medlemmar i samband med deras Finlandsbesök 6.11.2007. Vård för besöket var TUKIJA.
- Delegationen besökte Tammerfors 26–27.11.2007. Besöksmål var Aamulehti, Suomen Nuorisokirjallisuuden instituutti och Tammerfors universitets bibliotek.
- Generalsekreteraren höll föredraget *Tieto käyttöön! Näkökulmia avoimeen julkaisemiseen* vid Jyväskylän universitets biblioteks 95-årsjubileum 28.11.2007.
- Ordföranden och generalsekreteraren höll föredrag under Åbo universitets historiska institutions seminarium *Tulevaisuudessa menetetty menneisyys – historian tutkimus ja sähköiset aineistot* 10.1.2008. Ordförandens ämne var *Menneisyyden sähköinen säilyttäminen* och generalsekreterarens *Open access ja tiedon avoimuus*.
- Ordföranden och generalsekreteraren var 14.1.2008 inbjudna till Suomalaisen Sanomalehtimiesliittos seminarium *Journalismin etiikka ja moraali* på Suomalainen Klubi i Helsingfors.
- Generalsekreteraren föreläste på det medicetiska se-

minarium som Diakonia-yrkeshögskolans Åboenhet ordnade 4.4.2008. Föreläsningen behandlade vetenskapskommunikation och dess etik.

- Generalsekreteraren föreläste 17.4.2008 om ämnet *Science in society in practice* på kursen Bioethics som ordnades av Helsingfors universitets HEBIOT-utbildningsprogram.
- Delegationen besökte Stockholm 22–23.5.2008. I samband med besöket ordnades i samarbete med Finlands ambassad i Stockholm miniseminarieret *Kulturmöten – ett finskt-svenskt miniseminarium* med anledning av Delegationen för informationsspridnings besök i Sverige. Andra besöksmål var Nobel-stiftelsen, Finlands Stockholmsinstitut samt Finska församlingen i Stockholms Finska kyrkan.
- Generalsekreteraren deltog i evenemanget *European Science Open Forum* i Barcelona 18.–22.7.2008.²
- Ordföranden höll ett inledningsanförande om forskningens informationshanteringsplan för Finlands Akademis personal 4.8.2008.
- Krispsykolog Salli Saari och forskare Pentti Raittila från Tammerfors universitet var inbjudna som sakkunniga till möte 6/2008 (19.8.2008). Diskussionen gällde behandlingen av krissituationer i medierna.
- Delegationen besökte John Nurminens stiftelse 1.9.2008.
- Ordföranden och generalsekreteraren deltog i Nordbib-programmets³ verkstad *Workshop on research visibility – managing quality for better evaluation* 27.–28.10.2008 i Helsingör i Danmark.
- Generalsekreteraren deltog i dagen *Vetenskap & allmänhet 2008*, Stockholm 5.11.2008.⁴
- Ordföranden intervjuades 5.12.2008 i YLE:s Radio 1:s program *Kultakuume* om statspriser och statliga belöningar
- Generalsekreteraren höll slutanförandet under Suomen tietokirjailijat ry:s seminarium *Tiedon tasa-arvo? Erityisryhmien tietokirjat* 20.11.2008.
- Ordföranden deltog i den brainstorming som Finlands vetenskapsredaktörers förbunds konkurrensarbetsgrupp för världskongressen ordnade 8.12.2008. Finland ansökte om värdskapet för vetenskapsredaktörernas världsförbunds kongress 2011.
- Ordföranden talade under rubriken *Information Management in Research* på SciFest Symposiet *Multidisciplinary Perspectives on Science and Technology Education* i Joensuu 16.4.2009.
- Generalsekreteraren föreläste om ämnet *Science in Society in Practice: Science information services, public perception* 19.5.2009 på kursen Bioethics ordnad av Helsingfors universitets HEBIOT-utbildningsprogram.

1 Nordbib is a Nordic funding programme for research libraries concerning development of access to scholarly and scientific information at a Nordic level (<http://www.nordbib.net/Front-page.aspx>)

2 <http://www.esof2008.org>

3 <http://www.nordbib.net/>

4 <http://www.v-a.se/>

Övrigt

Delegationens vice ordförande Laura Kolbe är medlem i Expertkommittén för översättning av finskspråkig facklitteratur till svenska. Översättningskommittén beslutar om FILLs stipendier *Suomenkielinen tietokirjallisuus ja tiedeellinen kirjallisuus*, som är avsedda för översättning till svenska av facklitteratur och vetenskaplig litteratur samt humanistiska och samhällsvetenskapliga tidskrifter som är skrivna på finska.¹

Delegationens medlem Anu Mustonen har under verksamhetsperioden aktivt utbildat forskare och forskarstuderande i medieframträdande, föreläst om mediefostran och medieläskunnighet samt fungerat som sakkunnig på ovan nämnda områden i olika sammanhang. Dessutom deltog Mustonen med ett expertinlägg i en debatt ordnad av Finlands Journalistförbund, där ungdomar från Jokela förde en dialog med journalister (30.11.2007). Tillställningen hänförde sig till mediernas behandling av dödsjutningarna i Jokela och den diskussion om medietik som den gav upphov till.

Delegationens generalsekreterare Reetta Kettunen är medlem av redaktionsrådet för tidningarna Tieteessä tapahtuu och Ulkopoliitikka och viceordförande i Finlands Open Access-arbetsgrupp FinnOA. Dessutom deltog hon i planeringen av VSD:s 110-årsjubileumsseminarium. Seminariet ordnades 30.9.2009. Kettunen deltog i konkurrensarbetsgruppen WCSJ2011 Helsinki som tillsatts av Finlands vetenskapsredaktörers förbund. Finland ansökte om värdskapet för vetenskapsredaktörernas världsförbunds kongress 2011. Kongressen ordnas i Kairo 2011.

Samtliga pressmeddelanden som delegationen för informationsspridning utarbetat under verksamhetsperioden finns på delegationens webbplats.²

1 <http://www.finlit.fi/fli/fi/tuet/kaannostuet/ruotsiksi.html>

2 <http://www.tjnk.fi/ajankohtaista.shtml>

luottamus
tuoreus
selkeys
rohkeus

luottamus
tuoreus

luottamus
tuoreus
selkeys
rohkeus

Delegationen för informationsspridning
Regeringsgatan 2 B
00170 Helsingfors
tfn. (09) 2286 9236
info@tjnk.fi
<http://www.tjnk.fi>